

artı 150 diye ödenekler verilmektedir. Burada 400 liraya, 600 liraya çalışan müstahdem vardır. E... peki orayı süpürdükten sonra bırakıyor, gönderiyor musunuz? Göndermiyorsunuz. Bu adam akşama kadar bekliyor, çay getiriyor, su getiriyor, öbür hizmetlere koşuyor. Ayrıca Meclis kapanmaya kadar da burada bekliyor.

Şimdi, ortada bir gerçek var; hep memleketin dışında, içinde söyleniyor: Adaletin gerçekleşeceği, millet adına karar verileceği yerde bile adam kayırma vardır sayın arkadaşlarım. En açık misali, biraz önce belirttiğim gibi, Anadolu Kulübünden getirilen bir şef garson, ilkokul mezunu, 6 ncı derece oturtulmuştur. Bu korkunç bir suiistimaldir, korkunç bir kayırmadır. Binaenaleyh, bu cetvellerin iadesi şarttır, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Çelik Yazıcıoğlu, yapılan tasarrufu beğenmemiş olabilirsiniz de, suiistimal olarak tarif etmenizi ben uygun bir dil olarak görmedim.

Efendim rapor üzerinde başka söz isteyen sayın üye? Yok.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Ben öyle düşündüm Sayın Başkan, öyle görüyorum. Hiç değilse vicdanî suiistimaldir.

BAŞKAN — Aynı da, her türlü düşüncemi istediğimiz tarzda dile getirmememiz gerekir. O bakımdan ben ikaz ettim sizi ki, bir lisani nezahate davet mânasını da taşıır.

Muhterem arkadaşlarım, rapor üzerinde başkaca söz isteyen sayın üye yok. C. Senatosunun reddi komisyonca benimsenmiştir, benimsemeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Bu suretle teklif düşmüştür efendim.

3. — *Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral, Muş Milletvekili Nermîn Neftçi, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Konya Milletvekili M. Kubilay İmer ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın, Millet Meclisi İçtüzük teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/706) (S. Sayısı : 763) (1)*

(1) 763 S. Sayısı basmayazı 13 ncü Birleşim tutanağı sonuna eklidir.

BAŞKAN — Gündemimiz gereğince İçtüzük üzerindeki çalışmalarımıza kaldığımız noktadan devam ediyoruz. Komisyonun yerini almasını rica ediyorum.

Efendim 62 ncı maddede kalmıştık, bu maddeyi okutuyorum.

Söz sırası ve söz sırasını değiştirme :

Madde 62. — Söz, kayıt veya istem sırasına göre verilir. Genel Kurul gerekli görürse, görüşme konusunun lehinde, aleyhine ve üzerinde olmak üzere sırayla söz verilir.

Başkan, görüşmeye başlamadan önce, söz sırasına göre söz alanların adlarını okutur.

Hükümete, esas komisyona ve siyasî parti gruplarına, söz almada öncelik tanınır. İlk öncelik esas komisyona, ikinci öncelik Hükümete, üçüncü öncelik siyasî parti gruplarına aittir. Siyasî parti gruplarına istem sırasına göre söz verilir.

Son söz milletvekilinindir.

Bir milletvekili, söz sırasını diğerine verebilir. Söz sırasını bir başkasına veren milletvekili, bundan faydalanan milletvekilinin sırasında konuşabilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde Sayın Özdenoğlu, buyurunuz. Sayın Özdenoğlu hatırlatmak için söylüyorum, sözler 5 dakika ile kayıtlı, buyurunuz.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Hay hay Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 62 ncı madde ile Yüce Mecliste yapılacak olan görüşmelerin önceliği ve sırası tespit edilmektedir. Madde metni ne diyor? Madde, Hükümete, esas komisyona ve siyasî parti gruplarına söz almada öncelik tanıyor. Başka ne diyor; «İlk öncelik esas komisyona, ikinci öncelik Hükümete, üçüncü öncelik siyasî parti gruplarına aittir» Yani öncelik tanınan müesseseleri de ayrıca sıraya koyuyor ve «son söz milletvekilindir» diyor.

Değerli arkadaşlarım, burada bir prensibi tespit etmeye mecburuz. Aslında millet iradesinin temsilcisi olan milletvekilinin eski İçtüzükte, söz hakları, kısıtlı idi. Bilindiği üzere, siyasî parti grupları söz alıyordu, sözcüler de dahil, 6 sayın üye görüştüğten sonra yeterlik gelince, eğer Hükümet söz almış ise Hükümetten sonra milletvekiline söz hakkı doğuyordu; Hükümet söz almamış ise, o takdirde yeterlik

okunuyor ve yeterlikten sonra milletvekiline söz hakkı tanınıyordu.

Değerli arkadaşlarım, bu İktüzük aslında milletvekilinin söz hakkını hâkim kılma amacıyla yapıyordu. İktüzüğün ilân edilen hedefleri arasında; milletvekilinin söz hakkının ağırlığının, siyasi partilerin hakları altında ezilmeyecek şekilde düzenlenmesi gerekiyordu.

Değerli arkadaşlarım, bu tarz uygulama ile hep görmüşüzdür, kürsü siyasi parti gruplarının olmaktadır. Her birimiz bir siyasi parti grubuna mensubolabiliriz. Bağımsız milletvekilleri de olabilir aramızda; ama değerli arkadaşlarım, burada asıl olan milletvekillerinin iradesidir ve söz hakkının teslim edilmesidir.

Milletvekili grubu adına konuştuğu takdirde grubunun görüşü ile bağlıdır ve o görüşü savunmak zorundadır. Elbette ki, grupların görüşlerine saygımız vardır. Gerçeğin bir yönünü yansıtmaktadırlar; ama bu kürsüden mensubolduğu partinin siyasi görüşünün üstünde ve dışında kişisel, milletin duygusunu, milletin fikrini, halkın isteğini dile getirmek isteyen milletvekiline konuşma imkânı tanımaya mecbursunuz. Onun söz hakkını kısıtlamamaya mecbursunuz. İktüzüğün hedefi budur, millî irade dediğimiz gücün hedefi budur. Öyleyse bizim için, bu Yüce Meclis için yeni bir umut olan İktüzüğümüzde lütfedin arkadaşlarım, milletvekilinin söz hakkını, söz sırasını siyasi partilerin altında ezilmiş halde bırakmayınız ve milletvekilinin kişisel görüşünü istediği zaman çıkıp ifade etmesine imkân hazırlayınız.

62 ne madde bu haliyle, tatmin edici değildir. Milletvekilinin gerçek iradesini, yani milletin gerçek iradesini ve söz hakkını yansıtmaktan uzaktır. Bu nedenle bu madde üzerinde önce komisyonun ne düşündüğünü açıklanmasını, Yüce Meclisin bu madde üzerinde ilgisini hassaten istirham eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Komisyon Başkanı.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Sayın Özdenoğlu'nun sorduğu suale cevap verebilmek için bu maddeyi 73 neü madde ile birlikte mütalâa etmek lâzımgelir. Esasen Sayın Özdenoğlu'nun ortaya koyduğu husus,

73 neü madde ile halledilmiştir ve halledilecektir. Henüz bu madde kabul edilmiş değildir; fakat bu maddenin Komisyonumuzca kabul edilen şeklini burada kısaca Yüce Meclisin itilâma arz etmek isterim.

Biz 73 neü maddede bir esas getirmiş bulunmaktayız. Bu esas şudur: Siyasi parti grupları birer defa konuştuktan sonra iki milletvekili kişisel görüşünü açıklamadan diğer siyasi parti gruplarına görüşme hakkı verilmemektedir. Bugünkü tatbikatta siyasi parti gruplarının önceliği olduğu için, siyasi parti grupları defaatle söz almakta, 6 kişi konuştuktan sonra yeterlik önergesi verilmekte ve milletvekilleri kişisel görüşlerini açıklayamamaktadırlar. Halbuki bizim getirdiğimiz esasa göre, her konuda en az iki milletvekili kişisel görüşünü açıklamadan yeterlik mevzu bahis olmayacaktır. Biz bu hususu teminat altına almış, bulunuyoruz.

Diğer taraftan getirdiğimiz ikinci husus: siyasi parti gruplarına ikinci defa konuşma hakkı verildiği takdirde yeniden iki milletvekilinin konuşma hakkı doğacaktır ki, bugünkü tatbikata göre getirdiğimiz ve getireceğimiz esas, milletvekillerinin kişisel görüşlerini açıklama bakımından çok daha teminatlî ve Sayın Özdenoğlu'nun ortaya koyduğu meselemin halli şeklindedir.

O meselemin asıl müzakere ve münakaşa yeri 73 neü madde geldiği zaman olacaktır. Sayın Özdenoğlu bu getirilen tedbirle tatmin olmadığı takdirde 73 neü maddenin müzakeresi sırasında bu husus nazarı itibara alınacaktır.

Saygılar sunarım.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Bir sual sormak istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Akal.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Diyelim ki bütün siyasi parti grupları konuştu ve iki milletvekiline de söz hakkı tanındı. Ondan sonra tek bir siyasi parti grubu adına konuşulursa yine bu hak verilir mi?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — 73 neü maddenin tanzim şekline göre tekrar hak verilir. Tabii 73 neü maddeyi Yüce Meclis kabul buyurduğu takdirde.

BAŞKAN — Sayın Asutay, buyurun.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

4 yıla yaklaşık Meclis faaliyetimde tespit ettim ki, Yüce Mecliste milletvekillerinin söz hakkına yeteri derecede itibar edilmemektedir. Bir meselenin müzakeresinde görüyoruz ve birçok defa tespit etmişiz ki, grubun haberi olmadan, grup yöneticilerinin mevcut bulunmadığı bir oturumda bir milletvekili arkadaşımız, «Grup adına» diyerek söz istemekte ve grup adına istenen sözler tekrarlanmakta ve böylece 6 kişi görüştüğten sonra bir yeterlik önergesi verilmektedir.

62 nci maddede grup sözcülerine öncelik tanırken bunlara bir kez öncelik tanınsaydı, ondan sonra Sayın Komisyon Başkanının işaret ettiği gibi, 73 nci madde ile gruplara bir kez söz tanıdıktan sonra milletvekillerinin en az ikisine - ki, iki rakamı azdır, 73 nci madde gelince onu arz edeceğiz - söz hakkı tanıdıktan sonra grup sözcülerine ikinci kez söz verilmesi temin edilseydi o zaman mesele biraz hafiflemiş olurdu.

Grup adına söz isteyeceksiniz, kişisel görüşmelerin iki katına görüşme hakkına sahip olacağız ve bu kez görüşmeleri ikiye, üçe, dörde çıkaracaksınız, ondan sonra da Yüce Mecliste milletvekilinin söz hâkimiyeti vardır diyeceksiniz... Buna evet demek mümkün değildir.

Sayın Komisyon Başkanı 73 nci maddede bu meselenin görüşülmesi lâzımgelir diyor. Madde geldiği zaman işaret edeceğiz. 73 nci maddenin 2 nci paragrafı her halde grup sözcüleri dışında en az 2 milletvekili konuşmuş olmalıdır diyor.

Şimdi Meclisimizde 5 tane grup var..

BAŞKAN — Sayın Asutay, Komisyon Başkanı, 73 nci maddede değişiklik yapılması lâzımgeldiği görüşünü belirtti; yani o metni esas alarak konuşursanız Komisyon Başkanının görüşünün dışında bir görüşü esas kabul ederek konuşmuş olursunuz.

BURHANETTİN ASUTAY (Devamla) — Peki Sayın Başkan, tashih edeyim.

Onun içindir ki, 62 nci maddeye daha sarahat verilmelidir ve grup sözcülerine bir kez söz hakkı tanınmalıdır. Bir kez söz hakkından sonra milletvekillerine söz verilmelidir ve milletvekilleri kişisel görüşlerini söylemek imkânına sahip olmalıdır ki, Millet Meclisinde milletvekili-

nin söz hakkı hâkim ve kâmil bir hale gelmiş olsun.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Yazıcıoğlu, buyurun.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım;

Biraz önce burada görüşlerini sunan sayın arkadaşlarımın görüşlerine aynen katılıyorum. Genellikle 4 yıldır gündük ki, burada grup sözcüleri kürsüye hâkim olurlar. Milletvekilleri konuşacakları sırada yeterlik önergesi gelir, 6 kişiyi doldurur ve önerge oya sunulur, böylelikle milletvekili görüşünü sunamaz.

Mecliste 4 grup var, 2 milletvekili ile 6 oluyor. Yarın grup sayısı 6 olur, 8 olur, 10 olur, artabilir. Şimdi 5 - tam 5 olmadı, 5 sayıyoruz - bazen 4, bazen de 5 oluyor.

Sayın Komisyon Başkanı, bu kürsüden 73 nci madde ile buna çözüm bulduklarını öne sürdüler. 73 nci maddeyi inceledim, böyle bir şey yok. Yalnız kendileriyle özel görüşmemde 73 nci maddeyi değiştirdiklerini belirttiler. Henüz elimizde bu değişiklik olmadığı için üzerinde fikir yürütmek doğru olamaz. Ancak, önümüzdeki günlerde şahit olacağımız önemli bir konu daha var.

Bütçe Meclise gelmeden birkaç gün önce grup sözcüsü olamayan veyahut da daha çok çeşitli yurt sorunlarına değinmek isteyen arkadaşlar bütçede sıraya girmek isterler. İktüzükte ise buna ait bir hüküm yok. 62 nci madde diyorki, «Başkan, görüşmeye başlamadan önce, söz sırasına göre söz alanların adlarını okutur.» Bu «söz alma» nasıl olur, nereye müracaat edilir? Bazen buradan işaret ederek sıraya giriyoruz, bazen Kanunlar Müdürlüğüne önerge ile yazılı olarak müracaat edip sıraya giriyoruz, bazen bakıyorsunuz burada yeterlik aleyhine söz istiyorsunuz; yeterlik aleyhine, yeterlik önergesi okunmadan söz istemek iktüzükte yoktur. Başkan diyor ki, «Bir arkadaşımız daha önce başvurdu.» Sayın Başkan, biz biliyoruz ki yeterlik önergesi okunmadan aleyhinde söz istenemez; «Efendim, yazılı müracaatı var» diyor.

Şimdi bunlar hep iktüzükte kapalı kalmış. Eski uygulamalardan yararlanılarak bu noktalara da sayın komisyonun çözüm getirmesi lâzım.

Özellikle bütçe görüşmelerinde sıraya girmek önemli bir konu. Bütçe görüşmelerinde söz alabilmek için burada sabaha kadar bekleyen arkadaşlarımız oluyor. Bu bir usule bağlanmalıydı, bir şekle bağlanmalıydı. Bir arkadaş birinci olursa, bütün bakanlık bütçelerinde listenin başında oluyor ve isterse hepsini kapatıyor, geliyor burada konuşuyor, istediği zaman da söz sırasını arkadaşlarına dağıtıyor. Burada böyle bir hüküm yok.

Binaenaleyh, bu maddenin sayın komisyon tarafından geri alınıp, yeniden düzenlenip getirilmesinde yarar vardır. Özellikle komisyondan istirham ediyoruz, mümkünse bu maddeyi geri alsınlar, arz ettiğim konuları yeniden inceleyip, tekrar Genel Kurula getsinler.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Kargılı, buyurun.

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Görüşülmekte olan içtüzük değişiklik maddesi Genel Kurulda söz alma ve söz sırasını değiştirmek konusundadır. Zannediyorum ki, Meclis çalışması yönünden bu değişiklik maddesi üzerinde hassasiyetle durulması lâzımgelen bir maddedir.

Ülkemizde dolmuşa binmenin, otobüse binmenin, tiyatrodan veya sinemadan bilet almanın sıraya konduğu ve oralarda sıraya saygı duyulduğu bir dönemin içinde bulunduğumuz bir sırada, siz Genel Kurul çalışmalarında ne kadar faal olarak çalışmak isterseniz isteyiniz, ne kadar görüşlerinizi Genel Kurula ve kamuoyuna yansıtmak isterseniz isteyiniz, ne kadar çalışmalarınızı dile getirmek için uğraşı gösterirseniz gösteriniz, bu içtüzüklerle bunların ortaya konmasına imkân yoktur.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi dolmuş binmek için sıra beklerken, bir vatandaşa, ben milletvekiliyim, sıranı bana ver dersen, vatandaş vermez, sizin demenizi de hoş görmez. Ben bakanım, lütfen sıranızı bana verir misiniz dersiniz, zaten alamazsınız, vermez. Böyle bir teklifte de bulunursanız ayıp olur.

Şimdi bir ülke düşününüz ki, bir vasıtaya binmek için sıraya saygı duyuluyor, ama millî hizmette çalışmalarınızı ve görüşlerinizi dile getirmek, ortaya koymak için sıra arıyorsunuz, bunun değeri yok.

Muhterem arkadaşlar, bu içtüzük değişiklikleri ile biraz evvel değerli arkadaşlarım izah ettiler, görüşlerine katılıyorum - bu Parlâmentoda grup yönetim kurulu ve grup sözcülerinin haricinde bütün üyeler oy verme makinesi haline getirilmektedir. Seçim bölgelerine gidiyorsunuz, vatandaşlardan şikâyet duyuyorsunuz, «Sesini hiç duymuyoruz, meselelere hiç parmak basmıyorsun, neden dile getirmiyorsun» diyorlar; hakikaten bu güçlükleri siz onlara anlatamazsınız. O zaman biz grup sözcülerini burada bırakalım, zil çalınca buraya gelelim; zaten bu iş böyle oluyor. Burada parlâmenteri suçlayamazsınız. Bu içtüzüklerle Parlâmentoyu çalışamaz hale getiriyoruz, bu içtüzüklerle Parlâmenteri sorumluluk duygusundan mecburen uzaklaştırıyoruz. Ne kadar güzel hazırlanırsanız hazırlanın konuşmak için söz sırası yok. Parlâmanter burada zil çaldığı zaman oy veren bir robot durumuna geliyor.

Bizim amacımız, bir milletvekili bütün milletin vekilidir. Biz yemin ederken böyle söylüyoruz, milletvekilinin anlamı bu. Grup yöneticisi olursan millî meseleleri dile getirmek hakkın vardır, onun dışında bir milletvekili olursan böyle bir hakka sahip değilsin diye bir maddede yok. Anayasada milletvekilliğini değerlendirirken, grup sözcüsü daha yetkilidir yahut grup yönetim kurulu daha yetkilidir, öbürü daha yetkisizdir, hakkı yoktur demez. Hiçbir milletvekili millî hizmette bir diğerinden az veya çok çalışma hakkına sahibolma durumunda değildir ve ona gerek Anayasa, gerekse ettiğimiz yeminin içinde cevaz verilmez.

Muhterem arkadaşlarım, değişiklikte şöyle yazıyor; «Söz kayıt veya istem sırasına göre verilir.» Tamam bunu söylemişsiniz, Hemen arkasından, söz alanlara 1, 2, 3 derece öncelik sırasıyla söz veriyorsunuz; burada 6 kişi, tatabikati var. Siz bir mesele üzerinde aylarca çalışıyorsunuz, kimsenin uğraşmadığı şekilde, herkes başka şeyle uğraşırken siz bilimsel olarak bir meseleyi en güzel şekilde çabalayıp hazırlıyorsunuz, yukarıya gidiyor, söz alıyorsunuz, daha doğrusu aldığınızı zannediyorsunuz, bir yeterlik önergesi geliyor, o çalışma çöp sepetine...

Ama belki öbürü protokol olsun diye konuşuyor. Fakat, öbür adam bütün ömrünü vererek

çalışıyor, imkân yok; bütün çalışmayı çöp sepetine atacak, değerlendiremez.

Şimdi muhterem arkadaşlar, dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir parlâmentosunda fert fert parlömenterlerin, kişisel çalışmalarını bu derece engelleyen, köstekleyen ve parlömenteri ilk geldiği günden bir süre sonra sadece oy verme aracı durumuna düşüren bir sistem görülemez, Türkiye'deki gibi; bunu ıddia ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bu madde parlâmenterlerin her birine ayrı ayrı sorumluluğunu ve görevini tam yerine getirme ya da olumlu parlâmenter faaliyetten tamamen soğutarak bir oy makinası durumuna düşürecek bir maddedir. Karar sizlerin ve yüce komisyonundur. Temennim, Parlâmentonun yüreğinde ve beyninde ve uğraşısında Türk ulusunun ve memleketimizin yararına olan her şeyin burada konuşulma, görüşülme ve diyalog yapılması fırsatının verilmesidir. Zaten demokrasinin icabında, temelinde yatan esas amaç da insanların konuşa konuşa fikirlerini oluşturma imkânını vermesinden ileri gelir.

Yüce Meclise saygılar sunarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özgüner.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; aklımda sayın komisyon başkanının da söylediği gibi, bu müzakerenin, şüphesiz 73 nci madde üzerinde yapılması daha gerekli olurdu. Şimdi 73 nci maddeyi tartışmıştık gibi, 62 nci madde üzerinde konuşmak şüphesiz pek yararlı olmuyor.

Arkadaşlarım, 73 nci maddeyi gözönünde tutmazsak değerli arkadaşlarımın sözlerinin büyük çoğunluğu haklılık kazanır. Aneak, 73 nci madde bunu hangi ölçüde halletmiştir. Ben Anayasa Komisyonu üyesiyim; 73 nci maddeye esasen karşı çıkanlardan biriyim. Yani, 73 nci maddede her halde iki milletvekili, deyimine karşıyım, fazlaca olmalıdır. Yüce Parlâmentoda, bunun daha fazla milletvekilinin konuşmasına imkân verebilmek için değişikliğe uğrayacağı kanısındayım ve savunmasını gene yapacağım; Anayasa Komisyonunda olduğu gibi.

Aneak, ne var ki 73 nci maddenin tartışılması sonra yapılacağına göre, 62 nci maddeye dönerek gerçek tartışma düzeyine varalım.

Arkadaşlarım, 62 nci madde hakikaten üzerinde durulduğu zaman yararlı tarafları ağır-

lık taşıyan bir maddedir. Neden? Bir kanun tasarısını ele alalım, görüşülürken öncelik verilmesi icabedenleri sıraya koymuş; ne yapmışız? Hükümet, komisyon, siyasî partiler... Siyasî partilere neden bu derecede imkân verilecek? Demokratik parlâmenter rejimlerin dayanağı siyasî partilerdir arkadaşlarım. Türkiye demokratik parlâmenter rejim içerisinde ve olmalıdır, devam edecektir. Demokratik parlâmenter rejime dayalı bir düzeyde kuşkusuz söylemek gerekir ki, Parlâmento çalışmalarında siyasî partilere rahatlık vermek, öncelik vermek lâzımdır.

Bağımsız milletvekilleri de yok mu? Onu 73 nci maddede rahatlıkla beraber savunacağız. Yalnız, bağımsız milletvekilleri için değil, partiler içerisinde grup sözeülüğünü çeşitli nedenlerle alamayanların savunmasını da yapacağız; o ayrı. Ama, orada mümkündür, bu. Fakat, şuraya gelelim, kişisel görüşmelerden ayrı partilere öncelik verilmesin mi? Şüphesiz verilmek lâzım; demokratik parlâmenter rejimler, bu adı almakla değil, o rejimi ayakta tutan parlâmentonun dayanakları, siyasî partilerin rahat çalışmasıyla olanak bulurlar. Aksi takdirde onların çalışmasını kısıtlamak şüphesiz demokratik parlâmenter rejimi de rahatsız eder arkadaşlarım.

Bu bakımdan şu 62 nci maddede, «Son söz milletvekilinindir.» deyimıyla 73 nci maddeye atıf yaparak, ki komisyonda da bunu söylemişim, belki yakınlık gösterir Sayın Komisyon, şöyle bağlamak lâzımdır: «Son söz milletvekilinindir, aneak 73 nci maddedeki hükümler saklıdır.» Böylece 73 nci maddeye daha bir genişlik verilmiş olur.

Umumiyetle 62 nci maddeyi savunmak gerekli olduğu kanısındayım, o bakımdan maddeden yanayım fakat, eğer bunun 73 nci madde ile takışacağı ihtimali gözönünde tutulursa, «73 nci maddedeki hükümler saklıdır.» demek sorunu halleder kanısındayım, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi gelmiştir, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan konu aydınlanmıştır, kifayeti arz ve teklif ederim.

Adıyaman
Zeki Adıyaman

BAŞKAN — Yeterliği oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde üzerindeki değişiklik önergelerine geçiyorum.

Sayın Başkanlığa

62 nci maddenin 3 neü fıkrasından sonra;

«Grup sözcüleri, yetki belgelerini başkanlığa vermek zorundadırlar.» ibaresinin eklenmesini saygıyla arz ederim.

Ordu

Memduh Ekşi

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisi İçtüzük kanun tasarısının 62 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi ni arz ve teklif ederiz.

Ankara

Sinop

Suna Tural

Hilmi İsgüzar

Madde 62. — Söz, kayıt ve istem sırasına göre verilir. Başkan, görüşmeye başlamadan önce söz sırasına göre söz alanların adlarını okur. Hükümete, esas komisyona ve siyasî parti gruplarına söz almada öncelik tanınır. İlk öncelik esas komisyona, ikinci öncelik Hükümete, üçüncü öncelik siyasî parti gruplarına aittir. Ancak, sırada bulunan milletvekilleri konuşmadan parti gruplarına ikinci öncelik hakkı verilmez. Siyasî parti gruplarına istem sırasına göre söz verilir. Esas komisyon ve Hükümete daima söz verilir. Son söz milletvekilidir. Bir milletvekili söz sırasını diğerine verebilir. Söz sırasını bir başkasına veren milletvekili bundan faydalanan milletvekilinin sırasında konuşabilir.

BAŞKAN — Tekrar okutuyorum efendim.

(Ordu Milletvekili Memduh Ekşi'nin önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyorlar mı efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bu zaten tatbikatta olan bir şeydir, ancak maddeye açıklık getirdiği cihetle katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmaktadır, Sayın Ekşi'nin önergesini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Ankara Milletvekili Suna Tural ile Sinop Milletvekili Hilmi İsgüzar'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Komisyon bu önergeye katılıyor musunuz efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Bu önergenin muhtevası 73 neü madde ile halledilecektir, onun için katılmıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, Sayın İsgüzar ve Sayın Tural tarafından verilen değişiklik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Bu madde ile ilgili olarak verilen başka önerge yoktur. 62 nci maddeyi kabul buyurdunuz değişik şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

73 neü maddeyi okutuyorum :

Görüşmelerin yeterliği.

Madde 73. — Görüşülen asıl konu hakkında altı kişi konuşmadan yeterlik önergesi üzerinde işlem yapılmaz.

Her halde grup sözcüleri dışında en az iki milletvekili konuşmuş olmalıdır.

Yeterlik önergesinin okunmasından sonra, yeterlik aleyhinde konuşmak isteyen bir kişiye söz verilir. Bu konuşma, beş dakikayı geçemez. Genel Kurul, yeterliğe işaretle oylama suretiyle karar verir.

BAŞKAN — İlk söz Sayın Tosyalı'nındır. Buyurunuz efendim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bu maddede arkadaşlarımızın tenevvür etmesi için Komisyonumuzun katılmış olduğu ve Sayın Orhan Deniz ve Sayın Ahmet Durakoğlu arkadaşlarımızın vermiş oldukları önerge vardır. Konuşmalardan önce bu önergeleri arkadaşlarımızın ıttılama arz etmek istiyorum efendim.

BAŞKAN — Efendim, komisyon değişiklik önergelerine muttalidir ve bunlara katılma temayülü de var; bu hususu belirtirse belki bâzı arkadaşlarımız konuşma lüzumunu hissetmezler, o yüzden Sayın Komisyon Başkanına söz veriyorum.

Buyurunuz efendim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Muhterem arkadaşlarım;

Komisyonun son yaptığı toplantıda verilmiş olan önergeler arasında şu önergeye katılmaya

karar verdi ve Yüce Meclis kabul ettiği takdirde 73 nci madde şu şekli alacaktır.

Madde 73. — «Tüzükte başkaca bir hüküm yoksa, her konuda, her siyasî parti grubunun grupları adına ve iki üyenin kendileri adına birer defa konuşma hakları vardır. Bu konuşmalar yapıldıktan sonra görüşmelerin yeter olmadığına dair önerge verilmemişse, Başkan görüşmelerin tamamlandığını bildirir.

Görüşmelerin devam etmesine dair önerge verilmiş ve bu önerge de Genel Kurulun işaret oyu ile kabul edilmiş ise, 1 nci fıkra gereğince siyasî parti gruplarına ve milletvekillerine ikinci defa konuşma hakkı doğar.»

Şimdi, 73 nci maddenin getirmiş olduğu mekanizma şudur arkadaşlar; siyasî parti grupları ve iki milletvekili her konuda görüşlerini açıklama yetkisine sahiptir. Siyasî parti grupları da birer defa konuşacaktır, iki milletvekili de birer defa konuşacaktır. Bu konuşmalar olduktan sonra yeterlik var farz edilir, ancak üyelerden her birisinin yeterliğinin olmadığına dair karar verilmesini Genel Kuruldan istemek hakkı vardır.

Genel Kurul bu önergeyi kabul ettiği takdirde yeni baştan ikinci defa siyasî partilere de birer defa konuşma hakkı doğacaktır, iki milletvekiline de kişisel görüşlerini açıklama hakkı doğacaktır.

Biraz evvelki maddenin müzakeresinde arkadaşlarımızın tenkit ettikleri ve açıklamasını istedikleri hususlar kanaatimizce bu maddede cevaplandırılmıştır; istedikleri birinci husus şu idi:

«Milletvekilleri kişisel görüşlerini açıklamadan siyasî partiler ikinci defa görüşmesinler. Siyasî partilere ikinci defa görüşme hakkı verildiği takdirde milletvekillerine yeni baştan kişisel görüşlerini açıklama hakkı verilsin. Bu şekilde bir muvazene sağlanmış bulunmaktadır. Her konuda grupların birer defa, en az iki milletvekilinin de kişisel görüşlerini açıklama hakkı vardır. Gruplara ikinci defa görüşme hakkı verildiği takdirde, diğer gruplara da birer defa konuşma hakkı doğduğu gibi iki milletvekilinin de kişisel görüşünü açıklama hakkı vardır ki, şimdiki tatbikata göre milletvekillerinin kendi görüşlerini çok daha kolaylıkla açıklama imkânı teminat altına alınmış bulunmaktadır.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Bir dakika sayın komisyon Başkanı sualler var efendim.

Buyurunuz Sayın Akal.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Sayın Başkan, siyasî gruplar konuştuğu iki, bir daha konuştuğu iki buyurdular. Bir daha konuşurlarsa bu hak yine doğacak mıdır?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Bu mekanizma ilâhî haye devam edecektir. Siyasî partiler iki defa konuştukları takdirde iki milletvekiline yeniden, üç defa konuştukları takdirde iki milletvekiline yeniden bu hak doğacaktır.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

Buyurunuz sayın Kaptan.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Sayın Başkan, şimdi mekanizma biraz aydınlandı. Yalnız, acaba mümkün değildir siyasî partilere ikinci defa öncelik verilmesin, sırasına göre konuşsunlar; mesele halledilmiş olur. Yani önce siyasî partiler birer defa konuşur, iki kişi konuşur devamına karar verildiğinde siyasî parti adına hatip sırada varsa konuşsun. İkinci defa öncelik verilmesin. Maddeyi bu şekilde tedvin etmek mümkün ise o şekilde getirsinler.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Önce konuşmanın sağladığı bir takım avantajlar olduğu gibi sonraki konuşmanın sağladığı avantajlar da vardır. Bütün İçtüzüklerde son sözü milletvekillerine vermek âdettir, son savunmanın dendiği gibi milletvekillerinin son sözü söyleyerek Genel Kurula daha etkili olmasını temin bakımından gruplara öncelik hakkı verilmiştir, milletvekillerine de son konuşma hakkı verilmiştir. Bu şimdiye kadar olan tatbikatta ve bir çok Batı parlâmentolarında yürüten tatbikata uygundur. Bunun büyük bir mahzur doğuracağını tahmin etmiyorum ve tatbikata da uygun olduğu kanaatindeyiz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Soru cevaplandırıldı, buyurunuz Sayın Özgüner.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Zabıtlara geçmesinde fayda görüyorum...

BAŞKAN — Sual olarak lütfen efendim.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Şimdi beş tane grup var, bu beş grup sözcüsü birer defa konuştuktan sonra, iki milletvekili en az olduğuna

göre, yedi olacak. Ancak grup sözcüleri birer defa daha söz isterse ve bunun beş tanesinde söz hakkını kullanmazsa bu yine dolacak mıdır.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Dolacaktır. Şimdi altı yoktur, beş olabilir, yedi olabilir, dört olabilir. Yani her gruba birer defa konuşma hakkı verildiğinde iki milletvekiline de şahısları adına konuşma hakkı verilmektedir.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Grupların hepsi konuşmasa biri konuşsa dahi iki milletvekili yine konuşabilecek midir?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — İki milletvekili konuşabileceklerdir.

BAŞKAN — Komisyon başkanının vâkı olan açıklamasından sonra söz ısrarında bulunan arkadaşlarımızın isimlerini okuyorum : Sayın Tosyalı, Sayın Kargılı, Sayın Eksi, Sayın Özdenoğlu, Sayın Özgüner, Sayın Kaptan ve Sayın Sönmez.

İlk söz Sayın Tosyalı'nındır. Buyurunuz efendim.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Sayın Başkanım, çok değerli arkadaşlarım;

Yüce Meclisimizin çalışmalarını düzenleyen İktüzüğümüzün en mühim maddesi herhalde bu 73 nci maddedir. Şayet bu Mecliste milletin temsilei olan herkes görüşülen bir mevzu hakkında fikrini söylemezse bu Mecliste demokrasi tecelli etmez kanaatindeyim.

Üç yıllık tatbikatta, hepimizin gördüğü gibi, bu Mecliste milletvekillerinin hâkimiyeti değil daha çok parti hâkimiyeti olmuştur. Gönül ister ki, komisyon konuşsun, Hükümet konuşsun, parti grupları grubunu temsilen fikirlerini söylesin ve fakat ondan sonra da milletvekili milletin vekili olan şahıs fikrini söyleyebilsin. Bugüne kadarki tatbikatta bu aksamıştır, milli irade arzu ettiğimiz şekilde tecelli etmemiştir, edemiyor daha doğrusu.

Bu sebeple muhterem arkadaşlarım, sayın komisyon başkanının son belirttiği şekilde, milletvekillerinin konuşmasına bilhassa Millet Meclisinin kendi İktüzüğünde tahdit konması bu tahdidi bizzat kendi kendimize tanımamız kadar abes hiçbir şey olamaz kanaatindeyim.

Birinci sırada gruplar konuştuğundan sonra, sayın arkadaşımızın da belirttiği gibi, sıraya

giren şahıslar ve o sıra içinde gruplar konuşabilmelidir. Tekrar tekrar gruplar sıraya girerse milletvekili şurada kalıyor. Bunun neticesi ne oluyor. milletvekilleri, bir konu hakkında biz nasıl olsa konuşmıyoruz diye Meclise devam etmiyor; fikrini söylemek imkânını bulamıyor. O milletvekillerine, ki gerek kendi seçim bölgelerinden gerekse yurdumuzun her bölgesinden o konu hakkında birçok şeyler geliyor; söylemekten âciz kalıyoruz. Bir milletvekilinin Millet Meclisinde milletin arzularını söylemekten âciz kalması, o Mecliste adalet olmadığını, o Mecliste demokrasi olmadığını, göstermektedir.

Bu sebeple netice olarak diyorum ki, görüşülen mevzu hakkında komisyon konuşur, Hükümet konuşur, gruplardan konuşmak isteyen konuşur ve fakat ondan sonra en az iki milletvekili konuşacak. Senatoda altı üyeye söz verilmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin iki kanadından 183 kişilik Senatoda gruplardan sonra altı üyeye söz verildiği halde 450 üyesi bulunan Millet Meclisinde yalnız iki kişi ile iktifa edilmesi, görüşülen o konu hakkında yeterli aydınlık, yeterli fayda sağlamaması olur kanaatindeyim.

BAŞKAN — Sayın Tosyalı, bir hususu açıklamak istiyorum. Komisyon başkanının açıklamasında, sadece iki milletvekili konuşacaktır şeklinde bir anlam yok efendim. Herhalde bu yanlış bir anlamaya yol açmış bulunuyor. Her grup sözcüsü konuştuğundan sonra iki milletvekiline hak doğacaktır şeklinde ifade etti, komisyon başkanı...

HASAN TOSYALI (Devamla) — Ben de onunkini perçinlemek için söylüyorum.

BAŞKAN — Hayır, perçinlemek değil, başka vâdiye götürmek şeklinde oluyor da onun için ikaz etmek lüzumunu hissettim.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Sayın Başkanım, şimdi biz Senatoda olduğu gibi, «Gruplardan sonra en az altı üye konuşur,» ibaresini koysak...

BAŞKAN — Komisyon başkanının bu değişiklik teklifi daha da geniş imkân getiriyor. Daha fazla üyenin konuşmasına yol açan bir teklif.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Getirirse mesele yok. Alışılmış yola devam edersek büyük mahzur var. Sayın komisyon başkanından tekrar rica ediyorum ve ikaz ediyorum;

Sayın komisyon başkanı, sayın komisyon başkanı...

BAŞKAN — Süreniz doldu efendim, tamamlayınız.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Sayın komisyon başkanı...

BAŞKAN — Komisyon başkanını.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Mesgul etmeyin efendim. Olmaz ki, böyle!..

BAŞKAN — Aslında komisyon başkanı sizin söylediklerinizi buradan cevaplandırdı Sayın Tosyalı.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Duymuyor efendim.

Sayın Başkanım, gayet emin olmak istiyorum, ben bu işte. Çünkü bu Mecliste üç senelik tatbikatta milletvekillerinin sözleri kursağında kaldı, buradan konuşamadı. Bütün kanunlar eksik çıkıyor. Milletın hakikî hissiyatını, hakikî derdini aksettirmiyor. Onun için, gruplar konuştukça iki milletvekiline daha mutlâka söz hakkı doğmalıdır.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Doğuyor.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Doğuyor.. Tekrar ediyorum, sayın Anayasa Komisyonu Başkanı; her grup sözcüsü konuştukça iki milletvekiline daha otomatikman söz hakkı doğmaktadır. Bu şartla sözünüzü teminat olarak kabul ediyorum. Aksi takdirde bu Mecliste milletın arzusu tecelli etmiyor; tekrar ederim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bir hususu ifade etmek mecburiyetindeyim. Yıllardan beri değiştiremediğimiz İktüzüğümüzü değiştirmek gayreti içerisinde bulunuyoruz. Önümüzdeki gündemlerin yüklülüğü ve şimdiye kadarki tatbikattan da görüldüğü üzere, İktüzüğün önüne geçeceği hepimizin malûmudur. Bu şekilde sarahate kavuşmuş komisyon başkanının isteklere cevap vermiş bir konuşmasından sonra bu gibi maddeler üzerinde müzakerelere devam eder isek, korkarım ki, İktüzüğümüzü bu yasa-yılında da çıkarmak imkânından mahrum kalırız.

Şimdi söz sırası Sayın Kargılı'da efendim, buyurun.

Söz alan arkadaşlarımızın lütfen ön sırada oturmalarını rica ediyorum. Kürsüye geliş zamanını olsun israf etmeyelim efendim.

Buyurun.

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; biraz evvel kürsüye gelerek bu madde üzerinde görüşlerini arz eden sayın konuşmacı doğru bir mantık üzerinde görüşlerini temerküz ettirmeye başlarken zannediyorum ki, konuşmacıya engel olundu ve konuşmacı belki de bu madde üzerinde söyleyeceği çok güzel mantık çizgisinden sapmak mecburiyetinde kaldı.

BAŞKAN — Efendim, ben size kendi fikirlerinizi ifade edein diye söz verdim. Diğer hususlar sizi ilgilendirmez efendim. Lütfen konu üzerinde görüşünüz.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Konu üzerinde görüşüyorum efendim.

BAŞKAN — Benimle bir başka konuşmacı arasında cereyan eden işlem sizin konuşmanızın konusu olamaz efendim. Buyurun.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Konuyla bağlantılı olduğu için...

BAŞKAN — Hayır, katiyen olamaz efendim. Esas konuya geliniz.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Her görüş, fikir ve her türlü bilgiden yararlanmak buradaki konuşmacının hakkıdır, Sayın Başkan. Ben sizin konuşmanızdan örnek veririm, başka konuşmadan örnek veririm, kitaptan örnek veririm, bilgimden örnek veririm. Ben bunu anlamıyorum, yani bu konu ile bağlı diyorum.

Konu şu : Sayın Komisyon Başkanı buraya geldiler ve dediler ki, «Komisyonumuza bir değişiklik önergesi havale edilmiştir. Bu değişiklik önergesini size izah ediyorum. İzah ettiğim takdirde bu gördüğünüz sakıncalar ortadan kalkacaktır; yani milletvekillerine daha çok konuşma hakkı tanınacaktır.» diye değişiklik önergesinin izahını şöyle yaptılar.

Gruplar konuştuktan sonra herhalde iki milletvekiline söz hakkı tanınır. Tamam. Ancak, iki milletvekilinden daha sonraki insanların söz alabilmesi için Genel Kurulun görüşmelere devam kararı vermesi lâzım.

Muhterem arkadaşlarım, görüşmeler devam karamı kim verecek? Çoğunlukta bulunan partiler verecek, iktidar partileri verecek. Onların

ieraatlarını kim tenkit edecek? Müstakil milletvekilleri, bağımsızlar tenkit edecek?.. Şimdi, oylarıyla çoğunluğa sahip gruplar burada.

İstirham ediyorum, belki içinizden göcekler olacaktır. Ha yeterli önergesi, ha bu; kelime değiştirilmiş. Gruplar görüşlerini bildirdikten sonra iki milletvekili konuşacak; bu gruplar görüşmelerin devamına karar verecek, ondan sonra grup sözcüleri veya bir grup sözcüsü konuşacak, sonra tekrar iki milletvekili konuşacak; tekrar Genel Kurul görüşmelerin uzamasına karar verecek... Tahmin ediyorum ki bu ebediyen vâki olmayacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, bir şeyi yapmak istiyorsak ört bas ederek yapmayalım; açık seçik bu işler oluyor... Bu kadar da karıştırmaya gerek yok. Bu daha çok zorlaştırıyor; yeni doğruyu kamufle edemezsiniz.

Değerli arkadaşlarım, kendi görüşümü izah ettikten sonra arkadaşımın ortaya koyduğu mantıktan gideceğim. Şurada komşumuz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin diğer kanadında, arkadaşımın da belirttiği gibi 183 üyesi bulunan Senotoda gruplardan sonra en az altı üyeye söz hakkı veriliyor. 450 kişilik Meclisimizde iki kişiden sonra söz hakkı alabilmek için bir milletvekili Genel Kurulun görüşmeleri uzatma kararını beklemek mecburiyetinde kalacak.

İstirham ediyorum değerli arkadaşlarım, gruplar sözlerini bitirecek, iki üye konuşacak, ondan sonra grup sözcüsü olmayan üyelerin konuşması için Genel Kurul karar alacak...

Bütün yetkileri grup sözcülerine ve grup yöneticilerine bırakıyorsunuz ama - ben şahsen pek tanımıyorum - şöyle önemli bir görüşmede hiçbir partinin grup yöneticisini görmüyorum, burada. Hep, Parlâmentoda çalışmak isteyen, görüşlerini ortaya koymak isteyen, grup yöneticisi olmadığı hâle meseleleri doğru bildiği açıdan söylemek isteyen insanlar var karşımda. Ama yanlış söyler, ama doğru söyler... Böylesine önemli bir konuda dahi, tanımıyorum ama, varsa özür dilerim, - ben tahmin etmiyorum, hiçbir partiden bir grup yöneticisi burada yok.

Şimdi parlâmenter insan - grup adına konuşuluyor; altı kişiden sonra söz hakkı bitebilir - mesuliyetini müdrik olarak, kendi ça-

lışmasına fırsat verilmeyeceğine, hazırlıklarının dile getirilemeyeceğini bilmesine rağmen sorumluluğunu duyarak buraya geliyor. Görüşlerini söylemek için sıra bekliyor. Gruplar yoksa sıra geliyor, gruplar varsa, bu görüşlerini ifade etmesine imkân yok.

Değerli arkadaşlar, ben, sözlerimi şöyle bağlamak istiyorum; - tekrar ediyorum - bu maddeler, parlâmenterleri, fert fert parlâmenter faaliyetten uzaklaştıran maddelerdir, çalışma şevkini kıran maddelerdir, moralini kıran maddelerdir. Çünkü, bütün parlâmenterlerdeki kanaat, «ne kadar çalışırsam çalışayım, söz alsam sıra gelmez, sıra gelse, grup, sıramı alır. Bana söz gelmeyeceğine göre, ne gereği var ben araştırma yapayım kütüphanede, ne gereği var ben çalışayım? Grup yönetim kurulu, grup genel kurulu neye karar vermişse, gelirim, oyumu veririm giderim.» şeklindedir.

Ben şimdi araştırma yapıyorum; Mecliste Cumhuriyetten bu yana parlâmenterlik yapmış insanların, tek tek faaliyetini araştırıyorum. Ne yapmışlar Yirmi yıl milletvekilliği yapmış insan, ne yapmış? Araştırıyorum. 25 yıl, 22 yıl, 16 yıl... Bir araştırma konusu. Karşıma acaip şeyler çıkıyor; ömrü boyunca - yemin içmenin haricinde - bir tek parlâmenter faaliyet yapmamış insanlar var, burada. On beş sene, on altı sene, yirmi yıl milletvekilliği yapmış.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Kargılı..

CELÂL KARGILI (Devamla) — Şimdi, muhterem arkadaşlar, bunların temeline inmek istiyorum. Neden bunlar çalışmamış?

BAŞKAN — Sayın Kargılı, Sayın Kargılı, size hitabediyorum.

Şimdi, 25 yıllık parlâmenterleri itham etmekle ilgili bir konuyu görüşmüyoruz.

CELÂL KARGILI (Devamla) — İşte, temel.. Anlatıyorum; neden çalışmamış?

BAŞKAN — Rica ederim, neyi anlatıyorsunuz beyefendi? Anlattığımızla hiç alakası yok bunun.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Peki Sayın Başkan. Değerlendirme tabii ki, sizindir; ama görüş benimdir.

BAŞKAN — Hayır, görüş sizin; ama efendim, yani bunun..

CELÂL KARGILI (Devamla) — Yani parlâmenterler neden çalışmıyor? Bu maddeler, parlâmenterleri fert fert siyasî faaliyet, parlâmenter faaliyetden uzaklaştırıyor. Çünkü, parlâmenter insan, bu kürsüden görüşlerini ifade eder.

BAŞKAN — Onu «yapmamış» değil, «yapmamış» diye ifade ederseniz, bu anlama gelir efendim.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Evet, Yani..

BAŞKAN — Evet, «yapmamış» dersiniz o anlama gelir, «yapmamış» dersiniz başka anlama gelir.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Sayın Başkanın uyarısı çizgisinde kanaatimi ifade edeceğim. Bunların nedenlerini araştırırken, birtakım nedenler karşına çıkıyor; bunlar çıkıyor. Buradaki teamülden, birtakım neticeye varıyorum. Bu salonların boş oluşuna sebebolan, parlâmenter bu Genel Kurula niçin devamlı gelmemeye sevkeden nedenleri araştırıyorum; işte bunlar çıkıyor karşına. Başka nedenler var; kişisel nedenler var, çok. Ama bu nedenler var.

Şimdi, arkadaşlar, biz..

BAŞKAN — Süreniz doldu Sayın Kargılı, tamamlayınız.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Bağhyorum, teşekkür ederim Sayın Başkan. Parlâmenterlerin fert fert, millî hizmette daha zevkle, daha istiyakla ve daha sadakatle çalışmalarını istiyorsak, parlâmenterlerin her türlü çalışmasını hiçbir şekilde önlemeyecek bir çalışma düzenini getirmeliyiz. Kaldı ki, bu tür çalışmalar, biraz evvel söylediğim gibi, parlâmenterlerin sorumluluğunu fert fert, grupların sorumluluğunu yüklenenlerden daha iyi yüklediklerini göstermektedir. Yüce Meclise saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Eksi.

MEMDUH EKŞİ (Ordu) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

73 ncü madde, anladığım kadarıyla, bugüne kadar süregelmiş olan tatbikata çare bulmak üzere getirilmiştir. Ancak, Komisyonun biraz

evvel verdiği izahat, benim kanaatimce, bu mâniyi ortadan kaldıracak nitelikte değildir. Çünkü, siyasî parti grupları konuşacaktır, ondan sonra, milletvekillerinden iki arkadaşımız konuşacak, Meclis, görüşme temayülü kararı alırsa ve gruplar yeniden söz alırsa, bir iki milletvekiline daha söz söyleme imkânı hâsıl olacaktır.

Yani, gördüğüm kadarıyla, bunun, yeterlik önergesinin, bundan evvelki gördüğü muameleden, aşağı - yukarı, tatbikatta hiçbir farkı olmayacaktır kanaatindeyim.

Bendeniz, meselenin halli için şöyle bir formül düşünmüş bulunuyorum, bilmem itibar edilir mi, Yüce Meclise? İkinci fıkrayı «her halde grup sözcüleri dışında, aynı sayıda milletvekili konuşmuş olmalıdır» şeklinde eğer değiştirebilirsek, milletvekili arkadaşlarımızın tek tek fikir beyanı imkânını sağlamış olacağız kanaatindeyim. Bunun dışında, Komisyonumuzun getirmiş olduğu teklif, daha evvelki tatbikatin bir nevi, devamı olacaktır kanaatindeyim. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Özdenoğlu.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

73 ncü madde, milletvekilinin söz hakkının dokunulmazlığını, sağlayan bir maddedir. Bu itibarla da, üzerinde ne kadar dursak azdır.

Arkadaşlarım, Komisyon beni mâzur görsün, Komisyon bir metin getirmemiştir, Komisyon, geri almış olduğu 73 ncü madde üzerinde..

BAŞKAN — Sayın Özdenoğlu, geri almalı efendim. Bu maddenin müzakeresi tehir edildi. O bakımdan, metin getirme yetkisi yok Komisyonun.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Devamla) — Affedersiniz. Hem metni, hem de benimsemiş oldukları bir önergeyi burada okudular. Şimdi, müzakere aşlında bu metin üzerinde yapılıyor: Şüphe yok ki yeni bir metin gelmediğine göre eski bu metin üzerinde görüşüyoruz demektir. Ancak bu arada Sayın Komisyon Başkanı Akçalı, benimsemiş oldukları bir metni okudular.

Şimdi, arkadaşlar, bu metin çözüm yolu mudur? Kanımıza göre, bu metin bir çözüm yolu getirmemektedir. Neden? Arkadaşlarım, milletvekilinin söz hakkını kısıtlıyorsunuz, siyasî parti grup sözcülerinin söz hakkını kısıtlamıyor-

sunuz. Şimdi, önce burada sistemi kuralım. Bir arkadaşımız, «demokratik parlâmenter sisteme saygı duymaya mecburuz» dedi. Hepimiz saygılıyız. Bunun aksini iddia eden oldu mu? Burada, seçimle gelmiş, millet oyuna dayanarak gelmiş, şereflerin en yücesini nefsinde duyan herkes, demokratik parlâmenter nizamı bağlıdır. Ama bilelim ki, bilmeliyiz ki, siyasî partilerin grup sözcülerinin üstünde milletin gerçek bir iradesi vardır. O da, mebusun söz hakkıdır. Çünkü, aslanan, milletvekilinin söz hakkının teminat altına alınmasıdır arkadaşlarım.

Milletvekiline itibar sağlayacak olan da budur arkadaşlarım. Milletvekilini ve Meclisi kamuoyunda gerçekten dokunulmazlığı olan, ağırlığı olan bir varlık haline getirmek istiyorsak eğer, önce, milletvekilinin itibarını sağlamaya mecburuz. Milletvekilinin itibarı da onun söz hakkını, söz dokunulmazlığını teminat altına almakla olur.

Şimdi istirham ediyorum ve soruyorum; siyasî parti grup sözcülerinin söz hakkı sınırlanmış mıdır? Örneğin bir sayın grubun sözcüsü ya da sözcüleri, on defa buraya çıksalar bir konuda, on kez konuşmalarına engel bir hüküm var mıdır? Yoktur. Şu metinde; 62'de de, 73'te de yoktur. Şimdi, Koimsyon Başkanı Sayın Akçalı, katılmış oldukları önergenin sistematiği üzerinde yaptığı konuşmada, «her grup sözcüsü konuştuğu, iki sayıya daha söz hakkı doğar» dediler. Yirmi kez grup sözcüleri çıksa buraya, kırk mebus görüşecek demektir.

Arkadaşlarım, bu da, söz mâsuniyetinin kötüye kullanılması olur. Şimdi, bunun bir dengeğini bulmaya mecbursunuz. Dünyanın her parlâmentosunda genellikle lâf uzundur ve bu bir sakıncadır. Ama, onun tam zıddına, mebusun hakkı olan, en yüce hakkı olan söz hakkını olumsuz şekilde sınırlandırırsanız bu da bir suiistimâldir. Şimdi, bu sistem, sistem değildir, yani, grup sözcüleri yirmi defa, yirmibeş defa çıksın, elli mebusa daha söz hakkı doğsun. Olmaz öyle şey. O zaman bir madde üzerinde üç saat, altı saat müzakere devam eder beyler, olmaz böyle şey!

Bu işi bir dengeye bağlayalım ve adını koyalım. Bir önerge takdim etim, ikinci bentte, «grup sözcülerinden sonra en az 4 milletvekili konuşur» prensibini tespit edelim. Çünkü, ya

grup sözcülerini sınırlamak ya da milletvekili sayısını belirtmemiz gerekir. Aslında grup sözcülerinin söz hakkını sınırlamaya mecburuz. Komisyon bunu düşünmedi mi? Grup sözcüsü çıkar bir önemli konuda 3 defa, 5 defa konuşur. Konuşsun, ama, istirham ederim, eğer 20 kez konuşursa burada Sayın Başkan, «konuşamazsınız» diyebilecek midir? Diyemeyecektir.

BÂŞKAN — Sayın Özdenoğlu, süreniz doldu, efendim, tamamlayınız.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Devamla) — Hay hay efendim.

Grup sözcüsü 10 kez konuştuğu zaman, 20 milletvekiline söz hakkı doğuyor, bu olmaz arkadaşlarım. Bu da, bir hakkın suiistimâlidir. Milletin hassasiyetle izlemiş olduğu, «Parlâmenterler çok uzun konuşuyor, Mecliste çok uzun konuşuluyor, işler az çıkıyor» şeklindeki ithamlar karşısında da çok haksız kalıyoruz. Milletvekili az ve öz konuşmalıdır. Fakat mutlaka gerektiği yerde, gerektiği zaman konuşmalıdır. Onun söz hakkı grupların üzerinde bir ağırlık ve değer kazanmalıdır. Benim öteden beri şahsî görüşüm budur. Bir önergem vardır, «Grup sözcülerinden sonra en az 4 milletvekili görüşmedikçe yeterli oylanamaz» şeklindeki bu önerime sayın arkadaşlarımızın katılacaklarına inanıyorum.

Saygılar sunarım, arkadaşlarım.

BÂŞKAN — Sayın Özgüner, buyurun efendim.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; 73'ncü madde, şüphesiz gruplar dışındaki bağımsız sayın milletvekillerince şimşekleri üzerine çeken bir madde olduğu için, komisyon görüşmesinin ertelenmesini istemişti.

Şimdi komisyon bu erteleme süresi içinde, bir önergeyi benimsiyerek Yüce Kurula sundu. Bu önerge okunduktan sonra görüldü ki, haki-katen şimşekleri üzerine çeken madde, artık bu niteliğinde değil, benimsenebilecek bir madde olmuş, hem de öylesine ki, bunun üzerinde ittifaka büyük ölçüde varılabilir.

Arkadaşlarım, şimdi mer'i olan maddeye bir göz atalım; uygulamada nasıl bir netice alınıyor. Bir de getirilen önerge ne veriyor, onu tartışalım. Şimdiki durumda, hatıralarımızı yoldadığınız zaman bana hak vereceksiniz. Millet-

vekilinin söz hakkı, grup sözcüsü değil ise ve bir ihtimalden ibaret, şanstı. Yani hiç yok sayılabilir şanstır. Nasıl oluyor bu? 6 kişilik bir konuşma sınırı var, bu 6 kişinin içine grup sözcüsü girebilir. 5 tane siyasi parti var, 5'i konuşur, bir siyasi parti daha konuşur, tamam, bitti. Buna diyebilir misiniz «Son söz Milletvekilindir», grup sözcüsü de Milletvekilidir. Böyle oluyor, uygulama.. Şimdi, öyle bir alternatif gelmiştir ki, - mükemmel olmayabilir, ama daha mükemmeli bulmaya çalışalım, başka - söz hakkını, söz olanağını bize bu yeni öne sürülen önerge getiriyor. Arkadaşlarım, şu andaki uygulamada Milletvekilinin kişisel söz hakkı bir şanstır, her türlü görüşmede şanstır. Çünkü gruplar vardır. Siyasal partilere elbette rahatlık vereceğiz, demokratik parlâmenter rejim, siyasi partilere dayanır. Bu rahathğı vermeğe de mecburuz. Şimdi hem ona bu rahathğı verelim, hem de kişisel konuşmalara olanak yaratalım dedik ve 73 neü maddeyi, hakikaten şimsekleri üzerine çeken maddeyi, rahatlıkla getirmiş olduğumuz iddiasındayız, komisyon olarak.

Şimdi arkadaşlarım, 73 neü maddeyi bir kere daha gözden geçirirsek değıştirme önergesi olarak; şöyle dikkatlice dinlendiği zaman hak verilir ki, bu benimsemesi gereken bir önerge'dir. «Tüzükte başkaca bir hüküm yoksa, her konuda, her siyasi parti grubunun grupları adına ve iki üyenin kendileri adına birer defa konuşma hakları vardır.» Yani grup sözcülerinin iki defa konuşma hakkını alarak, bu önergede, kişisel konuşmalara imkân yaratıyor. Bu bir.

«... Bu konuşmalar yapıldıktan sonra görüşmelerin yeter olmadığına dair önerge verilmişse, Başkan görüşmelerin tamamlandığını bildirir.

Görüşmelerin devam etmesine dair önerge verilmiş ve bu önerge de Genel Kurul'un işaret oyu ile kabul edilmiş ise, birinci fıkra gereğince siyasi parti gruplarına ve Milletvekillerine ikinci defa konuşma hakkı doğar.» Şimdi, 5 dakika ile tahditli olduğu için süratli konuşuyorum. Bir arkadaşım diyor ki, çıkar da gruplar 10'ar defa görüşürse, buna mâni olabilir miyiz? Yüce Kurul buna mâni olacak, işte önerge bu.

ŞENASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Metin üzerinde görüşme yapıyoruz, önerge üzerinde değil, beyefendi.

TURHAN ÖZGÜNER (Devamla) — Yüce Kurul'un kararı ile siyasi parti grupları ancak konuşabilirler. Şimdi arkadaşlarım, siyasi grupların, ya da kişisel görüşmelerin demek ki, 1 ne aşaması şöyle; önerge kabul edilirse siyasi grup sözcüleri görüşecek, ama herhalde altı da dolsa Milletvekilinin konuşması esas olduğuna göre, eskisinden farklı olarak iki milletvekiline teminat getiriyor, önerge. Eskiden bu yok.

Şimdi, ayrıca uzatma temayülü gösterirse bir önergeyle Yüce Kurul, o şart ile ancak gruplar tekrar konuşabilir; yoksa ben bir daha söz istiyorum grup olarak, bir daha istiyorum artık yok. Şimdi var bu uygulama, altı kişi olana kadar. Ama birinci aşamada, ikinci defa konuşma hakkı elinden alınmış grupların; kişisel konuşmalara, görüşmelere imkân sağlanmış, ağırlık sağlanmış. Demek ki, 3 kere, 5 kere, 10 kere gibi, Yüce Kurul karar verirse şüphesiz saygı gösteririz. Ama olanağı bir hayli tıkanmış demektir. Arkadaşlarım, bu haliyle 73 neü madde, eğer komisyonun benimsediği önerge paralelinde hakikaten oylanırsa, çok isabetli olacağı kamısndayım. Ancak 5'er Milletvekili azdır, onun münakaşasını 3 olsun, 4 olsun yapalım. Fakat ne var ki, kişisel görüşmelere şu önerge istikametinde rey verilirse imkân sağlanıyor. Kişisel görüşmelere imkân sağlamayan mevcut uygulamanın aksine, kişisel görüşmelere şu halinde 73 neü maddeyi çıkarırsak imkân sağlıyor. Ama değıştirme önergesini benimseyen komisyon daha büyük bir rahatlık getiriyor; imkân sağlıyor.

Önerge istikametinde rey verilmesi, herhalde isabetli olur kamısndayım. Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Kaptan, buyurun efendim.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; öyle zannediyorum ki, İktüzüğün en esaslı bir maddesi üzerinde görüşülmektedir. Ve 4 senedir ilk defa Sayın Karğılı'nın bir sözüne iştirak ettiğini ifade etmek isterim.

Başta kendim olmak üzere birçok arkadaşlarımla beraber bu Mecliste grup hegemonyasından dolayı çalışma zevkimiz bitmiştir. Öyle tahmin ediyorum ki, birçok arkadaşlarımız da konuşma yüzünden bildiklerini ve çalışma mahsullerini burada dile getirememeye yüzünden yıllardan beri

şeykleri kırılmıştır. Hangi mevzuu hazırlanmış-
nız hazırlanmış; indi grup bindi grup, biz bur-
da konuşma imkânı bulamamışızdır. 12 senedir
mühim mevzularda, böyle çok mahdut mevzular
hariç mühim toplantıların hiçbirisinde milletvekili
arkadaşların konuşamamıştır. Bu bir vakıa-
dır. Bu da; tabii milletvekili arkadaşların çalışma
zevkini haliyle kırmıştır ve Parlâmentodan so-
ğutmuştur. Bu vakıayı hiçbirimiz inkâr etmeye-
lim.

Şimdi ikinci bir nokta; Sayın Özdenoğlu arka-
daşım da çok isabetli bir noktaya dokundu. Her-
kes bildiği için mevzuu daha fazla açmıyorum.
Ben takriri şimdi aldım; benim anladığım kadar,
(yanlış anlamadımsa) tahdidi de olsa bu takrir
kabul edildiğinde bu sefer de hakikaten süüsti-
mallere yol açacak. Ekseriyetin kararıyla grupla-
ra ikinci, üçüncü, dördüncü defa rüçhanlı ko-
nuşma hakkı, öncelik hakkı verildiği zaman her
konuşmayı müteakip iki milletvekili de konuşur-
sa hangi maddeyi nasıl kabul edeceksiniz? Müm-
kün değil.

TURHAN ÖZGÜNER (değ.) — Genel Kurul
kabul etmez.

MUSTAFA KAPTAN (Devamla) — Canım,
Genel Kurulun kabul etmeyeceğini kim biliyor?
Öyle bir hâdise oluyor ki, burada, birçok zaman-
lar olmaması lâzımgelen şeyler oldu, 12 senedir
bunu gördük. Genel Kurul kabul etmez... Nereden
çıkartıyorsunuz kabul etmeyeceğini? Bu tahminden
ileri gitmiyor. Etti, bir daha etti, bir daha etti;
ondan sonra her kabul edişte, yani gruplara ön-
celik verişte iki milletvekilinin konuşma hakkı da
doğdu, o takdirde bu Parlâmentodan tek madde
çıkaramazsınız. Bu metni şimdi okuyacağım ve
bu metne, bu takrire hiç dokunmadan, küçük bir
fıkra ilâvesi zannediyorum ki, derdin halîne kâ-
fi gelecektir. Dikkatinizi istirham ediyorum:

Muhterem arkadaşlarım; şimdi halihazırdaki
tasarı metni şu :

«Görüşülen asıl konu hakkında altı kişi konuş-
madan yeterlik önergesi üzerine işlem yapılamaz»
Tamam.

«Her halde grup sözcüleri dışında en az iki
milletvekili konuşmuş olmalıdır.» Bu da tamam.

«Yeterlik önergesinin okunmasından sonra, ye-
terlik aleyhinde konuşmak isteyen bir kişiye söz
verilir. Bu konuşma, beş dakikayı geçemez. Ge-
nel Kurul, yeterliğe işarette oylama suretiyle
karar verir.» Bu da tamam.

Şimdi; esas 62 nci maddede olması lâzımgelen
iki satırlık ek teklifim, bir fıkra teklifim şu :

«Hükümet ve siyasi partiler» dedim, yalnız
arkadaşların ikaz ettiler «Hükümet» i çıkar diye,
«Hükümet» i takririmden çıkarıyorum.

«Siyasi parti sözcülerine ancak bir defa önce-
lik verilir, diğer konuşmaları sıraya tabidir.» Ve
bu şekilde zannediyorum dert hall edilmiş olacaktı.

Hürmetlerimi sunarım.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi vardır, okutu-
yorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 73 ncü madde aydınlan-
mıştır. Kifayetini arz ve teklif ederim.

Adıyaman

Zeki Adıyaman

MEHMET YARDIMCI (İstanbul) — Aley-
hinde Sayın Başkan.

BAŞKAN — Yeterliğin aleyhinde Sayın
Yardımcı, buyurunuz.

MEHMET YARDIMCI (İstanbul) — Sayın
Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Şimdi yapılan müzakereleri beendeniz takibet-
tim. Bir vuzuha varıldığını kani değilim ve
bu istikamette birçok teklifler ve takrirlerin
mevcut oluşu da gösteriyor ki bu, aydınlığa ka-
vusmamıştır.

Benim şahsî kanaatim şu :

Öyle bir formül bulalım ki;

1. Milletvekili şu kürsüden konuşma hakkı-
na sahibolsun,

2. Mutlaka grup adına söz almak suretiyle
bir hakkı tereihe, yüzde yüz bir hakkı tereihe
sahibolmasın,

3. Bu vesileyle de milletvekilinin çalışması
temin edilsin.

Kalkacaksınız, çalışacaksınız, hazırlayacak-
sınız; altı kişi konuşacak (Şimdi iki kişi daha ilâ-
ve edilmiş, çok güzel, müteşekkirim.) o da bitecek,
sizin de o çalışmanız yatacak. Bu bir defa tekrar
eder, iki defa tekrar eder, ondan sonra ben de kü-
tüphanenin yüzünü görmem. Halbuki, bu mem-
leketin siyasi hayatında rol oynayacak olan ve
yasaların muntazam ve kanun çerçevesi dâhilin-
de, aynı zamanda olgun ve literatüre sahibolacak
bir şekilde ortaya çıkması lâzım. E, çalışmazsa na-
sıl çıkar?.. Bir seçim sathı mailinde çekeceğin
nutuk gibi gelip burada konuşursan, o zaman bu

Meclisin mehabeti ortadan kalkar, açığıdır budur. Bu sebepten dolayı muhterem arkadaşlarımla...

BAŞKAN — Yeterliğin aleyhindediriniz değil mi efendim?

CENGİZ EKİNCİ (Ordu) — Konuşma inkâm komisyonlarda mevcut.

MEHMET YARDIMCI (Devanla) — Muhterem arkadaşım, komisyonlarda konuşulur, doğrudur; müsaade edin. Ben özür dilerim, Komisyon Başkanı olarak ben de görüyorum biliyorum; altı senedir, sekiz senedir bu işi takibediyorum.

Zaten esasında bu fikir biraz yanlıştır; ona cevap vereyim derhal size. Efendim, kanun komisyonunda pişiyor, komisyonunda kanun piştiği için artık burada lüzumsuz yere münakaşa yapılmaz diye fikri kabul eder misiniz siz? Öyle şey olmaz. (X) Komisyonunda 20 kişi bulunur; ama burada 450 kişi bulunur. Sizin 20 kişinin fikrini ve onun getirdiği kanun maddesini buradaki 450 kişinin üzerinde tutmanız baksızlık olur.

Benim kanaatim şu ki; milletvekiline hak sözü tanınmalı. Ve bu suretle de çalışma fonksiyonu temin edilebilmelidir. Buna göre - hukukçu değilim - hukukçu arkadaşlar münasif bir vaziyette olmak üzere, insaf dâhilinde bulunmak üzere ve kanunların çıkmasına da engel teşkil etmeyecek bir âdete vassıl olmanın için bir formül bulma bakımından kifayetin kabul edilmemesini saygı ile rica ederim.

BAŞKAN — Yeterliği oyunuza sunuyorum efendim. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Madde üzerindeki değişiklik önermelerini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Anayasa Komisyonunun tanzim ettiği 73 nci maddenin, matlahı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Millet Meclisi	Millet Meclisi
Adalet Partisi Grup	Cumhuriyet Halk Partisi
Başkanvekili	Grup Başkanvekili
Uşak	Sivas
Orhan Dengiz	Alihan Durakoğlu

Görüşmelerin tamamlanması.

Madde 73. — Tüzükte başkaca bir hüküm yoksa, her konuda, her siyasî parti grubunun grupla-

rı adına ve iki üyenin kendileri adına birer defa konuşma hakları vardır. Bu konuşmalar yapıldıktan sonra görüşmelerin yeter olmadığına dair önerge verilmemişse, Başkan görüşmelerin tamamlandığını bildirir.

Görüşmelerin devam etmesine dair önerge verilmiş ve bu önerge de Genel Kurulun işaret oyu ile kabul edilmiş ise, 1 nci fıkra gereğince siyasî parti gruplarına ve milletvekillerine ikinci defa konuşma hakkı doğar.»

BAŞKAN — Bir başka önerge vardır, onu da okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Anayasa Komisyonunun tanzim ettiği 73 nci maddenin matlahı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

İstanbul

Mustafa Fevzi Güngör

«Görüşmelerin tamamlanması :

Madde 73. — Tüzükte ayrı bir konu olmayan her konuda, her siyasî parti grubunun grupları adına ve iki üyenin kendileri adına konuşma hakları vardır. Bu konuşmalar yapıldıktan sonra görüşmelerin yeter olmadığına dair önerge verilmemişse Başkan görüşmelerin tamamlandığını bildirir. Görüşmelerin devam etmesine dair önerge verilmiş ve bu önerge de Genel Kurulun işaret oyuyla kabul edilmiş ise birinci fıkra gereğince siyasî parti gruplarına ve milletvekillerine ikinci defa konuşma hakkı doğar.»

BAŞKAN — Diğer önermeleri okutuyorum efendim.

Millet Meclisi Başkanlığına

Madde 73'ün aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ederim.

«Görüşmelerin yeterliği.

Madde 73. — Görüşülen asıl konu hakkında altı milletvekili kişisel görüşlerini açıklamadan yeterlik önergesi üzerinde işlem yapılamaz. Yeterlik önergesinin okunmasından sonra yeterlik aleyhinde konuşmak isteyen bir kişiye söz verilir, bu konuşma 5 dakikayı geçemez. Genel Kurul yeterliğe işaretle oylama suretiyle karar verir.»

Samsun

Yaşar Akal

Sayın Başkanlığa

73 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini rica ederim.

Saygılarımla.

Muğla

Ahmet Buldanlı

73 ncü maddenin aşağıdan üçüncü satırına «bir kişiye söz verilir.» ibaresinden sonra, «konuşma münhasıran kifayet üzerine yapılır. Bu hususu ihlâl eden üyenin sözü Başkan tarafından kesilir.»

Sayın Başkanlığa

73 ncü maddenin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini öneririm.

Saygılarımla.

«Her halde grup sözcüleri dışında en az ay-
nı sayıda milletvekili konuşma almalıdır.»

Ordu

Memduh Ekşi

Sayın Millet Meclisi Başkanlığına

İçtüzük 73 ncü maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Kastamonu

Hasan Tosyalı

Hâve fıkra :

«Gruplardan sonra en az altı milletvekili konuşmadan yeterlik önergesi verilemez.»

Sayın Başkanlığa

Tasarımın 73 ncü maddesinin ikinci bendinin aşağıdaki biçimde değiştirilmesini öneririm.

Ankara

Sinasi Özdenoğlu

«Grup sözcüleri dışında en az dört milletvekili konuşmadan yeterlik oylanamaz.»

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan İçtüzüğün 73 ncü maddesine aşağıdaki fıkranın eklenmesini teklif ederim.

Sinop

Mustafa Kaptan

«Madde 73 Son Fıkra — Siyasî parti sözcülerine ancak bir defa öncelik verilir, diğer konuşma sıraya tabidir.»

BAŞKAN — İşlem yapmak üzere tekrar okutuyorum efendim.

(A. P. Grup Başkanvekili Uşak Milletvekili Orhan Dengiz ve C. H. P. Grup Başkanvekili Sivas Milletvekili Ahmet Durakoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

YAŞAR AKAL (Samsun) — Usul hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Bir dakika efendim.

Sayın Dengiz ve Sayın Durakoğlu'na ait okunan değişiklik önergesiyle, bundan sonraki Sayın Mustafa Fevzi Güngör'e ait değişiklik önergesi aynı mahiyettedir, birlikte işleme koyacağım.

Sayın Akal, buyurun.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Sayın Başkanım, takdir buyuracağınız veçhile, önergeler aykırılık derecelerine göre işleme konur. Fakat şimdi okuttuğumuz önerge maddeye en yakın olan önergedir. Oysa ki, bizim önergelerimiz maddeyi tamamen başka şekilde düzenleyen önergelerdir. Hatırlatıyorum efendim.

BAŞKAN — Gayet tabîî. Sizin önergenize tekrar bakalım efendim...

Şimdi Sayın Akal, önergenizi tekrar inceledim. Bir ölçüde, haksızsınız demek mümkün değil. Ancak, Sayın Orhan Dengiz ve Sayın Ahmet Durakoğlu'nun değişiklik önergeleri de maddeye yeni bir şekil veriyor.

Bu itibarla, eğer uygun görürseniz, bu maddenin müzakeresini bu birleşim içerisinde tehir ile, Komisyona, önergeleri tetkik etmesi için bir mehil vermiş olalım. Komisyon önergeleri incelesin ve aykırılık bakımından da dikkate alsınlar. Önergelerle ilgili madde üzerindeki müzakereyi diğer maddeden sonra yürütelim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bu madde hakkındaki önergeleri Komisyonumuz almış tetkik etmiş ve hangi önergeye katılacağını tespit etmiştir.

BAŞKAN — Diğerleri hakkında malûmatınız var mı?.. Bu birleşimde verilenler var...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Yalnız benim, diğerlerine katılma yetkim yoktur, Komisyonun kararını almadan. Şimdi Komisyonu toplamam da mümkün değil.

BAŞKAN — Anlıyorum efendim. Katılırsınız veya katılmazsınız. Ben sizi katılmak bakımından bağlamış olmayayım. Onun için söylemedim bunu. Yani değişiklik önergelerinin bir kısmı bu birleşimde verildi. Bunları enine boyuna incelemeniz bakımından size bir zaman vermeyi düşündüm, onun için söyledim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Sayın Başkan, benim Komisyondan aldığım yetki, başka önergelere katılmamak şeklindedir. O bakımdan, başka önergeleri tetkik etsem dahi bir yetkim yok.

BAŞKAN — Peki efendim.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Sayın Başkan usul bakımından...

BAŞKAN — Hayır efendim, usulü falan yok...

Müsaade ederseniz ben önergeleri tetkik edeceğim. Bunun için zamana ihtiyacım var. Oturuma 10 dakika ara veriyorum efendim

Kapanma saati : 17,45

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 18,00

BAŞKAN : Başkanvekili Kemal Ziya Öztürk

KÂTİPLER : Şevket Doğan (Kayseri), Hüseyin Yenipınar (Tunceli)

BAŞKAN — 55'nci Birleşimin 2'nci oturumunu açıyorum. İçtüzük teklifi üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, yaptığımız incelemede, 73 ncü madde üzerinde verilen değişiklik önergeleri, birtakım değişik esaslardan hareketle maddeye yeni bir tarz verme şeklinde görülmüştür. Bu itibarla, önergelerden acaba hangisi metindeki maddeye daha aykırıdır meselesini halletmek için, aykırılık derecesini tayinde unsur olarak, kaç milletvekiline söz verilmesi lâzımgelir hususunu, yani kaç sayıda milletvekiline söz verilmesi lâzımgeldiği hususunu esas unsur olarak aldık. Bu itibarla, değişiklik önergesinde ne kadar çok milletvekiline söz hakkı verilmesi talep edilmişse o önergeyi daha aykırı önerge olarak telâkki ettik, bu şekilde sıraya koyduk, bu şekilde muamele yapacağız.

Bu sebeple sayın Memduh Ekşi'nin önergesi bir gayrimuayyen sayıyı getirdiği için, icabında 15-20 milletvekiline de söz verilmesi imkânını getirmiş olduğu için en aykırı önerge olarak telâkki ettik. Ondan sonra sayın Akal'ın önergesi 6 kişiye söz verilmesi talebini ihtiva ettiği için ikinci sıraya aldık, diğerlerini de bu

şekilde sıraya aldık. Şimdi sırasıyla okutup işlem yapacağım.

Sayın Memduh Ekşi'nin önergesini okutuyorum.

(Ordu Milletvekili Memduh Ekşi'nin önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Sayın Komisyon Başkanı, bu önergeye katılıyor musunuz efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz sayın Başkan.

MEMDUH EKŞİ (Ordu) — Söz istiyorum sayın Başkan.

BAŞKAN — Kısaca olması kaydıyla buyurun sayın Ekşi.

MEMDUH EKŞİ (Ordu) — Değerli arkadaşlarım, müzakere safahatından da görüldüğü veçhile, anlaşıldığı veçhile milletvekili arkadaşlarımızın tek tek görüşlerini belirtebilmeleri için, kendilerine imkân sağlama çabasını Yüce Meclis dikkate alma temayülündedir. Bendeniz, 1 nci fıkrayla birlikte okursak daha iyi anlaşılacağı kanaatiyle müsamahanıza sığınarak bu şekilde konuşmama başlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, şimdi maddenin metni şu :

«Görüşülen asıl konu hakkında altı kişi konuşmadan yeterlik önergesi üzerinde işlem yapılamaz» 1 nci fıkra bu. İkinci fıkra:

«Her halde grup sözcüleri dışında en az iki milletvekili konuşmuş olmalıdır.» şeklindeydi. Benim değiştirme şeklim şöyle oldu: «Her halde grup sözcüleri dışında aynı sayıda milletvekili konuşmuş olmalıdır.»

Değerli arkadaşlarım, bundan muradım, şu: 5 grup sözcüsü söz almış konuşmuşlarsa, hiç olmazsa 5 tane milletvekili daha konuşmalıdır; ama bundan daha az grup söz almışsa 1 nci fıkra meseleyi halletmiştir, o zaman söz alan grup sayısına göre 3 milletvekili, 4 milletvekili, 5 milletvekili hiçbir grup söz almamışsa 6 milletvekili konuşma imkânı sağlanma yönünde bir arzum var. Eğer önergeme Yüce Meclis itibar ederse grup sayısına söz almış olan grup sayısına milletvekili söz alacak ve hem gruplar konuşmuş olacak, hem de milletvekilleri konuşmuş olarak bir denge sağlanmış olacaktır. Önergeme itibar edilmesini saygıyla istirham ederim.

BAŞKAN — Efendim, sayın Ekşi'nin değişiklik önergesini oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Muhterem arkadaşlarım, bu iki grup başkanvekili arkadaşımız tarafından verilen önergede her ne kadar bir sistem değişikliği mevcut ise de, bu sistem değişikliğini esasta bir sistem değişikliği kabul etmedik. Onun için bu sırayı aldık. Maddede yeterlik var, bunda yetmezlik var. Yani ikisi aynı mânaya geliyor, uygulamada da aynı neticeye varıl oluyor. Bu itibarla bunu diğer sıraya aldık efendim.

Evet, şimdi sayın Akal'a ait önergeyi okutuyorum.

(Samsun Milletvekili Yaşar Akal'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Komisyon katılıyor mu efendim?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz sayın Başkan.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Söz istiyorum sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz sayın Akal, yalnız kısa olmasını rica edeceğim.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; bu 73'ncü maddede, benim önerdiğim şekliyle Komisyonun önerdiği şekil arasında önemli bir fark var.

Şimdi Komisyon, evvelâ grupları konuşuyor, sonra 2 milletvekiline söz veriyor; sonra bir grup konuşursa tekrar 2 milletvekiline söz hakkı doğuyor.

Şimdi düşünelim ki, bir müzakere başlamıştır. Hepimiz bir partiye bağlıyız. Partimizin görüşleri sırasıyla söylenmektedir. O arada gruplar konuştu bitti, araya 2 milletvekili girecek. Ondan sonra tekrar gruplardan birisi söz alırsa tekrar 2 milletvekili girecek, bu suretle müzakerelerin uzaması değil de, bir noktada kesilip bir başka mecraya dönmesi mümkün olacaktır. Halbuki benim getirdiğim şeyde iki ihtiyaç da cevap verilmektedir. O iki ihtiyaç nedir? 62 nci maddede tanzim edilmiş bulunan komisyona, Hükümete ve gruplara öncelik... Kabul ediyorum, doğrudur. Çok ciddi konularda gruplar öncelikle konuşmalıdır. Ama, hepimizin de müşterek bir arzusu ve isteği vardır, o da; milletvekili de konuşsun.

Öyle ise bu iki haklı isteği bir noktada birleştirmek gerektir. Bu iki haklı isteği ben şöyle birleştiriyorum :

Gruplar konuşsunlar. Meclise gelen o günkü konuda konuşsunlar, Gensoruda, Meclis Araştırmasında konuşsunlar. Ama, grupların konuşması bittikten sonra, 6 milletvekili de konuşsun. Olabilir ki grubunun konuşmasından daha iyi bir şey söyleyeceğini düşünen bir milletvekili arkadaşımız konuşur, halen meclisimizde 40'a yakın bağımsız milletvekili arkadaşlar vardır, onlara konuşma imkânı tanınmış olur. Bence benim bulduğum formül, benim önerdiğim formül sayın komisyonun önerdiğinden çok daha tutarlıdır, geçerlidir; gruplar adına sürdürülen müzakereleri kesmez, onlar söyleyeceğini söyler, komisyon söyler, tatmin olmaz, ayrı bir fikri varsa milletvekili arkadaşımız kalkar burada müzakerelere renk katar, fikrini katar.

Şimdi, önerim şudur: 62 nci maddedeki öncelik sırasına göre, öncelikle söz hakkına sahip olan üç şey konuşsun: Hükümet, Komisyon ve gruplar. Ondan sonra da 6 milletvekili arkadaşımız konuşmadan, yeterlik önergesi verilmesin.

Bu suretle meseleyi daha iyi çözeriz. Hem gruplara müzakerede gereken işlekliliği, rahatlığı verme imkânını buluruz, hem de milletvekili arkadaşlarımızın müzakerelere devam ederek fikirlerini söyleme imkânını buluruz. Şayet bu önerge kabul edilirse, tekrar tekrar arz ederek söylüyorum, komisyonun getirdiği 73 ncü maddeden çok daha isabetli olacaktır. Bu bilmece gibi, hesap gibi : Dört konuşacak iki gelecek, bir konuşacak iki gelecek, bir daha konuşacak iki gelecek ve nereye gidecek, ne zaman gelecek?... Bunlar belli olmuyor. Taraflar konuşurlar, bitirirler ondan sonra milletvekili kendi fikrini müstakil olarak söyler.

Benim önengeme iltifat edildiği takdirde, hepimizi çok ilgilendiren ve bundan sonra uygulamada arkadaşlarımıza büyük ferahlık verecek bir noktaya gelmiş oluruz.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Efendim, sayın Akal tarafından verilen değişiklik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Sayın Tosyalı'ya ait önergeyi okutuyorum efendim.

(Kastamonu Milletvekili Hasan Tosyalı'nın önergesi tekrar okundu.)

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Sayın Başkanım, oradaki altı kelimesinin dört olarak değiştirilmesini istiyorum.

BAŞKAN — Olmaz efendim, olmaz.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — O halde geri alıyorum.

BAŞKAN — Geri verilmiştir efendim.

Sayın Özdenoğlu'na ait önergeyi okutuyorum efendim.

(Ankara Milletvekili Şinasi Özdenoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Sayın Özdenoğlu, izâh için söz istiyorsunuz, buyurunuz efendim.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın arkadaşlarım;

Bu kürsüden bir kehanette bulunmuş olmak için değil değil, fakat bir gerçeği ifade etmek için huzurunuzda geliyorum.

Bu 73 ncü madde metinde olduğu gibi, ya da grup başkanvekillerinin önergesi istikâmetinde geçerse, inanıyorum ki İktüzükte ilk defa değişikliğe uğrayacak madde bu olacaktır. Neden arkadaşlarım?

Bu derece önemli ve milletvekilinin söz hakkını bir garantiye bağlayacak olan şu madde görüşülürken, bir senteze varmak zorundayız arkadaşlar.

Nedir bu maddenin unsurları?

Grup sözcüleri ile, milletvekillerinin konuşma haklarını bir dengeye bağlamaktır. şu durumda denge yok, neden? Bu madde üzerinde bir kaç defa söz aldım ve arz ettim. Lütfettiller arkadaşlar da katıldılar dedim ki; sistem bozuktur. Neden? Siyasî grup sözcülerinin konuşmasının limiti yoktur arkadaşlarım. Asgarî şu kadar konuşacaktır diye bir hüküm var mıdır? Yok. İsteği kadar konuşacak. Tabii siyasî parti grup sözcüsünün her konuşmasında otomatikman iki milletvekilinin söz alma hakkı doğacaktır, böylece basit bir maddeyi saatlerce müzakere etmiş olacağız ve buradan kanun çıkarmak mümkün olmayacaktır. Burada berabereyiz.

Bu sakıncayı ortadan kaldıralım. Demiyorum grup sözcüleri konuşmasın Elbette söz hakları vardır. Ama milletvekilinin söz hakkını ezmeylim. Bir balans haline, bir, denge haline getirelim diyoruz. Maddede yapılacak değişikliklerle bunu sağlamak mümkün arkadaşlarım.

İkincisi; sayın Kaptan arkadaşım önergesinde çok olumlu bir noktaya temas etti, bir hüküm getiriyor diyor ki; «Grup sözcülerine bir kez öncelik hakkı tanınsın.» Doğrudur. Ondan sonra sıraya girsinler. Böylece öncelik, yani imtiyaz ortadan kalkmış olsun. Bugünkü uygulamada altı milletvekili - grup sözcüleri ile beraber - bir şansa bağlanmış oluyoruz, altı kişi konuşuyor, beş grup sözcüsü, bir grup sözcüsü iki defa söz aldığı zaman milletvekili konuşmıyor. Çiğneniyor milletvekilinin söz hakkı. Böyle şey olmaz.

Öyle ise bunun bir asgarisini tespit edelim arkadaşlarım. Şahsan getirilmek istenen sisteme karşıyız. Soğukkanlılıkla ve heyecanlarımızın dışında bir noktada birleşelim. O «Her grup sözcüsü çıktıkça iki milletvekiline söz hakkı doğar» prensibini reddedelim arkadaşlarım. Bu,

işleri çok karıştırır, içinden çıkılmaz hale getirebilir. Senato İktüzüğüne göre grup sözcülerinden sonra altı senatöre kişisel görüşlerini ifade etme hakkı tanınmıştır. Senatörlere kendi İktüzükleriyle tanınmış olan bu hakkı biz de Meclisimizin üyelerine elbette tanınmalıdır.

Ancak, kabul etmek lâzım ki işleri hızla görüşmeye ve bitirmeye mecburuz. En azından dört milletvekiline, grup sözcüleri dışında dört milletvekiline söz hakkı tanınmış olursak, o takdirde en olumlu bir hal çaresini bulmuş olacağımız kanısındayım.

Şimdi Yüce Meclisimiz altı sayın üyeye en azından söz hakkı tanınır şeklindeki önermeleri reddetti. İki milletvekiline söz hakkı tanınması yeterli görülüyor. Genel Kurulun genel temayülü o merkezdedir Gerçekten arkadaşlarım, son derece önemli konularda; Anayasa değişikliklerinde, genel güvenlikle ilgili görüşmelerde grup sözcülerinden sonra 15, 20 arkadaşın sıraya girdiği bir gerçektir.

Haftalarını verip, bir konuda hazırlığını yapan arkadaşlarımız görüşmemektedirler. Bu ıstırapı biz hepimiz yaşadık, yaşıyoruz.

Öyle ise, bunu makûl bir sayıda donduralım ve diyelim ki; en az dört milletvekili görüşmeden, yeterlik oylanamaz. Bu suretle meselemin esasını bir prensibe bağlamış olalım arkadaşlarım.

Teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Efendim sayın Özdenoğlu'nun değişiklik önermesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, iyi sayılmadı her halde.

BAŞKAN — İyi saydım efendim; arkadaşlarım da ittifak halindeyim.

Diğer önergeye geçiyorum. Sayın Dengiz ve sayın Durakoğlu tarafından verilmiş önergeyi okutuyorum.

(AP Grup Başkanvekili Uşak Milletvekili Orhan Dengiz ve CHP Grup Başkanvekili Sivas Milletvekili Ahmet Durakoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, sayın Mustafa Fevzi Güngör'ün önergesi de aynı mahiyettedir, ikisini birlikte işleme koyuyorum.

Sayın Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılıyoruz, sayın Başkan.

BAŞKAN — Bu önergeye katılıyorsunuz.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Sayın Başkan, bu önerge sistemi değiştiriyor. Sistemi değiştirdiğine göre, aleyhte söz hakkı doğmuyor mu?..

BAŞKAN — Sistem, kifayeti müzakere yerine müzakerelerin devamı hakkında önerge verilmesini getiriyor.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Sistem değişiyor.

BAŞKAN — Değil efendim, ters ifadedir. Esasta müessir bir hali yoktur.

Efendim, Komisyon önergeye katılmıştır. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Ahmet Buldanlı'nın önergesini okutuyorum.

(Muğla Milletvekili Ahmet Buldanlı'nın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Komisyon?..

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Sayın Başkan, önergeyi oylayamazsınız. Çünkü, yeterlik önergesi için verilmiş bir öneridir. Yeterlik önergesini madde metninden çıkardığımız için bu önergeyi oylayamazsınız.

BAŞKAN — Evet doğrudur, sayın Asutay.

Sayın Buldanlı, bu önergenizde ki ifadeyi «Yetmezlik» olarak değiştirir misiniz efendim?

AHMET BULDANLI (Muğla) — Evet efendim.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Sayın Başkan, madde yetmezlik önergesi üzerinde de görüşme meselesini getiriyor.

BAŞKAN — Efendim, arkadaşımız teklif ediyor.

Sayın Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler..

AHMET BULDANLI (Muğla) — Sayın Başkan, izah için söz istemiştin.

BAŞKAN — Oya sundum efendim.

Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Sayın Başkan, önceden bir yazı göndermiştim.

BAŞKAN — İntikal etmedi efendim.

Sayın Buldanlı, nasıl bir yazı göndermişti-niz?

AHMET BULDANLI (Muğla) — Bir yazı göndermiştim, orada «Önergemi izah edeceğim» demiştim.

BAŞKAN — Çok geç oldu her halde.

Sayın Kaptan, sizin önergeye geliyor sıra. Sizin önergenizde...

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Sayın Başkan, izah edeceğim.

BAŞKAN — İzah edeceksiniz; amma izah-tan önce bir husus var. Önergenizde «Grup sözcülerine ancak bir defa öncelik verilir.» di-yorsunuz; fakat kabul ettiğimiz 62 nci madde-de grup sözcülerine bir defanın dışında da ön-celiği kabul etmiş bulunuyor, Umumî Heyet.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Onu da izah edeceğim, sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki efendim; önergenizi tek-rar okutayım.

(Sinop Milletvekili Mustafa Kaptan'ın önerge-si tekrar okundu.)

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — «Birer de-fa söz verilir, diğer konuşmaları sıraya tabi-dir.» şeklinde olacak.

BAŞKAN — Yani, siz bu önergenizde 62 nci maddenin tanıdığı önceliği, birinci öncelik olarak kabul ediyorsunuz, bundan sonra ön-celik verilemez, diyorsunuz.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Şimdi, Sayın Başkan, normal olan sıradır. Zaten 62 nci maddede yazılmıştır. Binaenaleyh, ancak bunun istisnası olarak grup sözcülerine öncelik tanınmıyor ve bu öncelik hudutsuz oluyor. Ben 73 ncü maddede bu önceliği bir defaya indiriyorum.

BAŞKAN — Sayın komisyon, bu önergeye katılıyor musunuz efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEV-DET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz, Sa-yın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Kaptan, izah için.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Muhterem arkadaşlarım;

Ashında önergemi izah sadedinde söz alma-yacaktım. Yalnız, 73 ncü madde üzerinde ko-nuşurken, bir arkadaşım «Tahdit vardır; bina-

enaleyh, bunu Heyeti Umumiye düşünsün» de-di. Mezvu şu idi : Gruplara ikinci, üçüncü, dördüncü defa takaddüm hakkı verildiğinde, kabul edilen önergeye göre, her seferinde iki kişiye de otomatikman söz hakkı doğuyordu. Ben «Bu sıra takibedildiği takdirde, gruplar münhasıran söz istediğinde, grupların konuşma-ları bittikten sonra otomatikman iki milletve-kili de konuşacaktır, bu bakımdan müzakereler uzayacak ve bu Meclisten bir kanun çıkmaya-caktır.» dedim. O zaman şöyle bir şey söylen-di : «Efendim, Heyeti Umumiye buna müsaade etmesin.»

Şimdi, istirham ediyorum, şu bulunduğ-u-muz vasatta lütfen arkadaşların etraflarına baksınlar; acaba şu Heyeti Umumiyede bir, iki kişi farkla konuşmak imkânı mümkün mü-dür, değil midir?.. Bol bol mümkündür. Bina-enaleyh, gruplara öncelikle konuşma hakkı sonsuz olarak tanındığı takdirde, bu sözler de gruplarca meselâ on defa alındığı zaman, kabul ettiğiniz metne göre, en az 20 milletveki-linin de konuşma hakkı doğuyor.

Eğer, bir takyit getirmediğiniz takdirde, lütfen dikkatle düşünmenizi istiram ediyorum. Sağda veya solda iki kişinin eksik veya fazla olması neticesi, 20 kişi konuşacak ve bir mad-deyi bir günde değil, bir haftada çıkaramaya-caksınız. İşte benim getirmek istediğim takyit bu. Burada diyorum ki, grupların takaddüm hakkı olsun; 62 nci maddeye konmuş, öncelik hakkı kabul edilmiş; ama bunun bir defa ile sınırlayın. Maddenin bence esas metni en iyi metin idi. Gruplara bir defa öncelik hakkı ta-nımak suretiyle, ondan sonraki konuşmalarını sıraya tabi tutsaydık, bu iş halledilmiş olacaktı.

Benim takririm iki satırdan ibarettir, 73 ncü maddeyle gruplara bir defaya mahsus ön-celik hakkı verilmesine münhasırdır; diğer ko-nuşmaları sıraya tabidir, şeklinde olsun diyo-rum.

Yine bir noktayı, o konuşmamda bana söy-leyen arkadaşlarım vesilesiyle hatırlatayım.

Şimdi, öyle anlıyorum ki, arkadaşlarım ka-nunların şu Meclisten bir an evvel çıkmasını istiyor, ben de istiyorum; ama şimdi yine bir noktayı dikkatinize arz etmek istiyorum.

Bugün burada en hayati mevzu görüşülüyor, Parlâmentomuzun halini görüyorsunuz; ama siyasî polemik yapılacağı zaman bu Parlâmentoda 3-5 kişiden fazlasına söz hakkı düşmemiştir. Şu sıraların tamamen dolu olduğu zaman hep 3-5 kişi konuşmuştur; ama bu teknik mevzularda hep bizler, sizler konuşmuşsunuzdur. Buna bugün mesaj veriyorsunuz, yarın yine bundan, buna rey veren arkadaşlarım şikâyet edeceklerdir.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Kaptan'ın verdiği değişiklik önermesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmemiştir.

Muhterem arkadaşlarım, 73 ncü maddeyi kabul ettiğiniz değişiklik şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmmiştir.

76 ncı maddeyi okutuyorum.

Geri alma ve benimseme.

Madde 76. — Hükümet veya teklif sahibi verilen kanun tasarısı veya tekliflerini gündeme alınmadan evvel Genel Kurula bilgi vermek şartıyla geri alabilir.

Şu kadar ki, bu tasarı veya kanun tekliflerini diğer bir üye veya esas komisyon üzerlerine ahlarsa görüşmeye devam olunur.

Bu tasarı ve teklifler gündeme alınmışlarsa geri alınmaları için Genel Kurulun karar vermesi gerekir.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, 1 ncı fıkranın son cümlesi «Genel Kurula bilgi vermek şartıyla geri alınabilir» şeklinde olacaktır, bir mürettip hatası olmuştur, düzeltilmesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Madde üzerinde Sayın Özgüner, buyurunuz.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Sayın Ekşi, buyurunuz efendim.

MEMDUH EKŞİ (Ordu) — Vazgeçtim efendim.

BAŞKAN — Sayın Akova, buyurunuz efendim.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki efendim, kaydedeyim.

ENVER AKOVA (Sivas) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

76 ncı madde geri alma ve benimseme kısmını teşkil etmektedir. Bendeniz yüksek huzurlarınızı fazla işgal edecek değilim; sadece Sayın Komisyon Başkanının bir tereddüdümü izale etmesini istirham etmek için söz aldım.

Birinci fıkrada: «Hükümet veya teklif sahibi verilen kanun tasarısı veya tekliflerini gündeme alınmadan evvel Genel Kurula bilgi vermek şartıyla geri alabilir» deniyor. Şimdiye kadarki uygulamalarda Hükümet tasarısı hakkında, eğer gündeme girmemişse Başbakanlık tezkeresiyle Divanın sunuşları arasında Genel Kurula bilgi verilmek suretiyle geri alınmaktadır.

Teklif sahibi bir arkadaşımız teklifini geri alacaksa, zannediyorum kendisinin müracaatıyla geri verilmesi mümkün olabiliyor.

Burada bir ifade yok; «Hükümet veya teklif sahibi verilen kanun tasarısı veya tekliflerini gündeme alınmadan evvel Genel Kurula bilgi vermek şartıyla geri alabilir.» şeklindedir.

Şimdi, Hükümet adına bir üye veya Başbakan, gündeme girmemiş ise bu kürsüye gelmek suretiyle bilgi mi verecek, yoksa şimdiye kadarki uygulamada olduğu gibi Millet Meclisi Başkanlığına yazılacak bir yazıyla mi sunulacak; bu bir.

İkincisi; teklif sahibi ise, kendisi mi ifadede bulunacak, yoksa Millet Meclisi Başkanlığına bir yazı vermek suretiyle yapmış olduğu teklifi geri mi alacak, konuşacak mı?

Komisyonun bu husus üzerindeki açıklamasını rica eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Buldanlı, buyurunuz efendim.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Vazgeçtim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Özdenoğlu, buyurunuz efendim.

ŞİNASİ ÖZDENÖĞLU (Ankara) — Sayın milletvekilleri;

76 ncı maddedeki prensibin paralelinde bir başka hüküm de 60 ncı maddede getirilmişti. O zaman getirilmiş olan bu hükme itiraz etmiş; Danışma Kurulunun; kanun teklif ve tasarılarının sıralarının değiştirilmesi hususunda vereceği kararı, Genel Kurulun oyuna sunarken, Danışma Kurulu raporu üzerinde müzakere yapıp yapılmayacağı hususunu sormuştuk. Madem ki, Yüce Meclis son sözü söyleyecektir, öy-

leyse Danışma Kurulu raporu ne şekilde tecelli etmiş olursa olsun bu sıraların değiştirilmesinde, yani kanun tasarısı ve tekliflerinin sıralarının değiştirilmesinde, mutlaka Genel Kurulda bir görüşme açılmasının zorunlu olduğunu savunmuştuk.

Şimdi görülüyor ki, buna paralel bir hüküm de 76 ncı maddeyle getiriliyor. Nedir bu? Tasarısı ya da teklifler gündeme alınmışsa, geri verilmesini teklif sahibi isteyecek ve geri alabilecek. Yalnız, neyle geri alabilecek? Yüce Meclisin onayı ile geri alabilecek.

Değerli arkadaşlarım, gündem üzerinde Millet Meclisinin yetkisi tamdır, yani «Meclis gündemine hâkimdir» prensibini uygulamada esas kabul etmiş bulunuyoruz; zaten İçtüzüğü'nün benimsediği felsefe de budur. Bana öyle geliyor ki, burada bir gelişki içindeyiz: Bir yandan, Meclis gündemine hâkimdir diyoruz, öte yandan da yapılmış olan bir gündemi, Yüce Mecliste görüşme açmaksızın ve bir nevi olup bittiye getirerek oyluyoruz. Neyi oyluyorsunuz? Milletvekilinin vermiş olduğu teklifi. Niçin oyluyorsunuz öyleyse? Gündeme alınmış bir konu, hangi nedene dayanılarak sahibi tarafından geri alınmıyorsa teklif sahibi durumu izah edebilmeli milletvekilleri de karşı görüşlerini buradan savunabilmelidirler. Bu hakkı tanımıyorsunuz ve diyorsunuz ki, milletvekili istediği takdirde geri alabilir; Millet Meclisinin onayıyla geri verilebilir. Müzakere açmıyorsunuz... Niçin? bir milletvekili belki çok yararlı bir teklifini duygusal ve haksız bir şekilde geri çekiyor, ses çıkaramıyor ve yalnızca oyluyorsunuz.

Tasarısı ya da teklif gündeme girmekle zaten Meclise mal olmuştur. Meclisin görüşünü almak, hukuka uygun düşmez mi?

Sayın Komisyondan soruyorum: Gündemde bulunan bir teklif ya da tasarının geriye alınması halinde, mademki Yüce Meclisin tasvibi alınmıyor, o konuda bir görüşme açılacak mıdır açılmayacak mıdır? Aslında, bir görüşme açıldıktan sonra oylanması uygun olur, çünkü aksi halde Meclisin onayı bir formaliteden öteye gitmez. Bir değeri yoktur. Meclis bir oylamayı bilinçli şekilde yapacaksa bir görüşme açılır, ondan sonra oylar.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Özgüner, buyurunuz efendim.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım;

76 ncı maddenin 1 ncı fıkrası tetkik edildiğinde görülecektir ki, milletvekili tarafından verilmiş bir teklifin veyahut Hükümet tarafından verilmiş bir tasarının geri alınması mümkündür. Yalnız, Genel Kurula bilgi verilmek kaydı aranıyor.

Arkadaşlarım, gündeme alınmamış, ama komisyonda müzakeresi yapılmış. Belki birkaç ay, belki de yılı aşan veya birkaç yıl gibi uzun bir süre Meclise niyabeten çalışan bir komisyon epeyce bir emek sarf etmiş demektir. E, bu tasarısı Hükümet tarafından bilgi verilip geri alınacak veya milletvekili tarafından bilgi verilmek suretiyle geri alınacak.

Arkadaşlarım, daha kötüsü sonuncu fıkra : Bu tasarısı ve teklifler gündeme alınmışlarsa, yani daha olgunlaşmış, artık muayyen prosedürü geçmiş gündeme girmiş. Gündeme girmesi demek de, malûmları olduğu üzere, artık milletvekillerinin buna hazırlıklı olması demektir. Bir gündemde bulunan madde kuru bir madde değildir, şüphesiz görev almış milletvekili bu görevinin gereği olan hazırlığını da yapmıştır, kişisel yapmıştır, grup olarak yapmıştır. Gündemden, tasarısı veya teklif sahibinin isteği üzerine sadece karar almak suretiyle bu çıkarılabilecek...

Arkadaşlarım, bu sonuncu fıkra bir aşama gibi görünüyor. Çünkü eski halinde, karar dahi alınmaksızın gündemden geri çekilebilirdi. Bunun uygulamasını gördük. Toprak Reformu Öntedbirler kanun tasarısı, Birinci Nihat Erim Hükümeti tarafından gündemde iken geri alındı. Aynı Nihat Erim Hükümeti etrafındakileri değiştirdi, yeni bir Toprak Reformu Öntedbirler tasarısı getirdi. O zaman kürsüye çıktık. Ama, usulüne uygundur, uygun değildir münakaşası yapıldı. Buna karşı hakikaten gereksiz olduğu iddiasını yapanlardan biriydim.

Arkadaşlarım, şu sonuncu fıkra, eski maddeye nazaran bir aşama gibi görünmekteyse de yeterli değildir. Gündeme girsin ya da girmesin, milletvekilinin kişisel teklifi olsun, ya da Hükümetin tasarısı olsun ya da olmasın müzakeresi komisyonlarda nihayete erdikten sonra, artık bu Meclisin malı olmuştur. Mecliste gruplar, ya da kişiler olarak milletvekilleri hazır-

lanmışlardır. Bunun değerlendirilmesi, kanunun, tasarı veya teklifin kabul edilmesi, ya da edilmemesi şeklinde neticelenmelidir. Meclis ve Meclise niyabeten hizmet gören komisyonlar böylesine yorulmamalıdır, sebepsiz zaman sarf edilmemelidir. Bu maddeye bu sebeple komisyonda da olduğu gibi karşıyım ve maddenin şüphesiz aşama gibi görülen sonuncu fıkrası dahi sorunu halledememektedir. Bu maddenin kabul edilmemesi tezini savunuyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Madde üzerinde başkaca söz isteyen üye? Yok.

Değişiklik önermelerini okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

76 ncı maddenin son fıkrasının aşağıdaki biçimde değişmesini öneriyorum.

Saygılar.

İçel

Turhan Özgüner

«Gündeme alınmış bulunan tasarıların geri alınması istemi karşısında açılan görüşmeden sonra Genel Kurul işaret oyuyla karar verir.»

BAŞKAN — Bir önerge daha var, okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Tasarının 76 ncı maddesinin sonuna aşağıdaki bendin eklenmesini öneririm.

Ankara

Şinasi Özdenoğlu

«Konu, üzerinde görüşme açıldıktan sonra oylanır.»

BAŞKAN — İşlem yapmak üzere tekrar okutuyorum, efendim.

(İçel Milletvekili Turhan Özgüner'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, katılmıyoruz. Bu madde zaten eski içtüzüğümüzden aynen alınmıştır. Tatbikatta da bu şekilde yürütülmektedir. Bu bakımdan katılmıyoruz.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Önergemi izah için söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım.

76 ncı maddenin tümüne karşı olan deminki konuşmamı yaptım. Ama hiç değilse bu sonuncu fıkrayı dikkatle izleyip, önergemin yarar sağlayıp, sağlamayacağı hususuna lütfen ilgi göstermenizi rica ederim.

Şimdi, bu sonuncu fıkra şöyle; - Eğer böyle çıkarsa ne netice verir? - «Bu tasarı ve teklifler gündeme alınmışlarsa, geri alınmaları için Genel Kurulun karar vermesi gerekir.» Yani, Genel Kurula, gündeme girmiş; Hükümet veya bir sayın üye «Gündemden geri alıyorum» diyor. E, geri alınması üzerinde sadece milletvekilleri olarak Yüce Kurulun rey hakkı var, konuşma, müzakere hakkı yok. Oysa ki, bu fıkranın üzerindeki fıkraya bakınız; ne diyor? - Gündeme alınmamışlar için - «Şu kadar ki, bu tasarı veya kanun tekliflerini diğer bir üye veya esas komisyon üzerine alırsa, görüşmeye devam olunur.»

Şimdi, gündeme girmemiş olanlar için bir tekabbül hakkı tanıyorsunuz. E, gündeme girmiş. Müzakere sonunda belki kişinin kabul etmesi, bir başka üyenin kabul etmesi yahut etmemesi değil, Yüce Kurulun kabul etmesi bahis mevzuu olur. Ama nasıl olur bu? Bir müzakere sonunda olur.

Şimdi, yine eskiye dönüyorum. Birinci Nihat Erim Hükümeti, birinci Toprak Reformu Öntedbirler kanun tasarısını geri alırken burada müzakere yapıldı. Müzakere usulüydü veya değil; müzakere sonunda karar verildi. Tatbikatında şimdiye kadar bu olmamıştı; zaıtlara geçti.

Şimdi, uygulaması belki bundan sonra böyle olacaktı. Bir, aşama gibi görülen şu fıkra, aslında başlamış bir uygulamayı da baltalamaktadır. Yani, bugüne kadar görülmüş; bir Hükümetin tasarısını geri çekmesi, şu Yüce Mecliste bu sene bir müzakere, münakaşa mevzuu oldu da, ondan sonra karara varıldı.

Arkadaşlarım nasıl olur? Bir tasarı geri alınıyor. Tasarının üzerinde Komisyon emek vermiş. Geri aldığıınn sebebini izah dahi etmeksizin.. Biz sadece rey vermek durumunda olan bir organiz.. Bu olmaz arkadaşlarım. Biz söz sahibi organiz, ama sözümüzü şüphesiz söylerken kürsüden, ikna edecek savunmamızı yapmalıyız, ondan sonra son sözümüzü reyimizle belli etmeliyiz.

Yüce Kurul kanaat getirirse tasarının geri alınmasına karşı çıkar «Tasarı gündemde kalacaktır» der ve Yüce Meclise niyabeten emek vermiş olan bir komisyonun emeğini heba etmez ve o gün değilse, hiç değilse gündemdeki sırasını bekleyerek, Yüce Kurulda günün birinde gündemdeki yerinde müzakeresi imkânını açık bırakır. Bu imkânı kapamayalım, ikna etme yoluyla tasarının geri alınmasına engel olma yolunu kapamayalım arkadaşlarım. Karara varmadan evvel, kararın üzerinde münakaşa yapmanın yararlı olacağı kanısındayım.

Bu önergеме iltifat buyurulmasını rica eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmıyor. Değişiklik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Diğer önergeyi tekrar okutuyorum.

(Ankara Milletvekili Şinasi Özdenoğlu'nun önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Sayın Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, görüşme açılmanın bir faydası yok. Biz bu maddeyi, eski içtüzüğümüzün 68 nci maddesinden aynen almış bulunuyoruz. Arkadaşlarım şu inceliğin farkında olmayabilirler:

Bir üye herhangi bir tasarı veya teklifin geri alınmaması kanaatindeyse tekabül ederek, zaten onu gündemde bırakabilir. Görüşmeye mahal yok. Yani, görüşmede başka şekilde bir rey izharına lüzum yok. Herhangi bir üye bir tasarı veya teklifin gündemde kalmasını, kaldığı yerde görüşülmesini ister ise, tekabül etmek suretiyle zaten kaldığı yerden görüşmesini temin edebilir.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Gündeme girmeyenler için o tekabül.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Her ikisi için de mevzuubahistir. Burada o mâna çıkmıyor ve bu yeni bir hüküm değildir. Eski içtüzüğümüzün 68 nci maddesindeki ifadeler Türkçeleştirilmek suretiyle yeni içtüzüğe aktarılmıştır.

BAŞKAN — Sayın Özdenoğlu, bu önergeniz, her iki hali de kapsayan bir değişiklik isteği oluyor, öyle mi efendim? Gündeme girmiş veya girmemiş.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Girmiş ve çıkarılması lâzımgelen...

BAŞKAN — Hayır, «Girmiş veya girmemiş»...

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Girmiş olanı kapsıyor.

BAŞKAN — Girmiş olanı kapsıyorsa bunu işleme koyamaz. Sayın Özgüner'in önergesinin aynısı oluyor.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Neden efendim?

BAŞKAN — E, Sayın Özgüner de aynı şeyi istemişlerdi, siz de aynı şeyi istiyorsunuz o vakit.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Bir başka şekilde ifade olarak...

BAŞKAN — Hayır, aynı, hedef aynı. Siz diyorsunuz ki, «Görüşme açıldıktan sonra..» Sayın Özgüner de «Müzakere açılsın, karara bağlansın» diyor.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — O zaman tümünü kapsayarak...

BAŞKAN — Yani, gündeme girmeyenleri de...

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Evet efendim.

BAŞKAN — Ama, o vakit de bir imkânsızlık var. Yine de buyurun görüşünüz.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım;

Önce şu noktayı halletmek gerekiyor : Bir Meclis kendi gündemine malolmuş bir konuda mutlak biçimde tasarruf hakkına sahip midir?.. Yani, gündeme alınmış bir konu, milletvekilinin vazgeçemeyeceği bir konu mudur, yoksa Meclisin mutlak olarak iradesine tabi olan bir konu mudur?.

Şimdi arkadaşlarım, prensip konmuştur. Meclisler gündemlerine hâkimdirler. Çünkü, milletvekili teklifini verdikten sonra kendi malı olmaktan çıkmıştır. İstese de o teklif üzerinde istediğini yapamaz. Nitekim, o teklif üzerinde son sözü söyleyecek olan Yüce Genel Kuruldur.

Şimdi, burada komisyonu biraz duygusal gördüğümü aflarına sığınarak belirtmek isterim. Çünkü, Komisyon diyor ki : «Biz eski içtüzükten bu maddeyi aynen aldık».

Sayın milletvekilleri, eğer eski içtüzük hükümlerini aynen ipka edeceksek, yeni içtüzüğü

getirmenin anlamı ve amacı ne idi? Eski İktü- zükte işlemeyen, uygulamada sakıncaları görül- müş olan maddeleri değiştirmek amacıyladır ki, biz yeni İktüzüğü çıkarmanın kavgasını veri- yoruz.

O itibarla, «Eski İktüzükte bu vardır. Bun- dan ötürü, yeni İktüzüğe aldık» gibi bir savun- ma, kabule şayan bir savunma değildir.

Arkadaşlarım; şimdi sayın Komisyon Baş-kanı, «Bir milletvekili gündemdeki, teklif sahi- binin geri almak istediği bir teklifi isterse te- kabül edebilir.» dediler. Arkadaşlarım, bir ta- sarı veya teklifi tekabül etmek demek, o tek- life inanmak demektir. O teklife inanmak için de, o téklifi anlamak, incelemek lâzımdır. Bu- rada bu gibi işlemler okunuyor, oylanıyor. Ha- zırlanmadan konuyu savunacak yetkide oldu- ğumuza inanmadan, bunu tekabül etmek im- kânımız var mıdır? Uygulamada bu mümkün değildir, arkadaşlarım. Yani, bir milletvekili bir konuda yetkili olacaktır ki; teklif sahibi kendi teklifini geri almak istediği takdirde, «Aman alma, dur. Ben sahip çıkıyorum, ben te- kabül ediyorum» diyebilsin. Uygulamada bu olmaz, değerli milletvekilleri.

Şimdi, istirhamımız şudur : Genel Kurula malolmuş, Genel Kurulun iradesiyle çözümlene- cek olan bir konuyu, müzakeresiz geçiremezsi- niz. O zaman, bundan evvel de bu kürsüden ifade etmeye çalıştığım gibi; Millet Meclisi ken- di gündemine hâkimdir, prensibini çiğnemiş olursunuz.

Bu itibarla, mutlaka görüşme açılması ge- rektiği inancındayız. Önergemize de, bu neden- lerle iltifat buyurulmasını rica eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Özdenoğlu, önergenizi bu şekliyle oya koymak imkânına şu bakımdan sahip bulunamıyorum.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Tama- mı için Sayın Başkan.

BAŞKAN — Tamamı için önergeniz olmu- yor da, onun için efendim. Önergemizde diyor- sunuz ki; «76 ncı maddenin sonuna aşağıdaki bendin eklenmesini» dedikten sonra, «Konu, üzerinde görüşme açıldıktan sonra oylanır» di- yorsunuz. Tamamı için bu ilâve olamaz. Çünkü, birinci fıkra «Genel Kurula bilgi verilmek su- retiyle geri alınabilir» demektedir. Burada «oy- lama» yok; oylama olmadığına göre bu fıkra-

da; bu fıkra sizin önergenizin şümulü dışında kalıyor münhasıran.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan; o zaman Sayın Özgüner'in önergesi- yle birlikte işleme konması lâzımdı. Bu unutul- du. O nedenle geri alıyorum.

BAŞKAN — Birlikte işleme konması iktiza eder. Onun için işleme koymuyorum efendim.

Bu sebeple 76 ncı maddeyi oylarınıza su- nuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım; bu kabul ettiğiniz 76 ncı maddenin birinci fıkrasının son duru- munu maddî hata bakımından...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEV- DET AKÇALI (Adana) — Son durumu değil, Sayın Başkan. Yanlış oluyor. Müsaade ederse- niz ben metni okuyayım; o şekilde nazarı iti- bare alınmasını istirham edeceğim.

BAŞKAN — Buyurun okuyunuz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEV- DET AKÇALI (Adana) — «Hükümet veya tek- lif sahibi verilen kanun tasarı veya tekliflerini (virgül) gündeme alınmadan evvel Genel Ku- rula bilgi vermek şartıyla geri alabilirler.» Bu şekliyledir efendim.

BAŞKAN — Okuduğunuz bu şekliyle olu- yor efendim. Bu suretle de zabıtlara intikal etmiş olur.

84 ncü maddeyi okutuyorum.

Bir maddenin önce konuşulması veya fıkra- ların ayrı ayrı oylanması.

Madde 84. — Genel Kurulda bir maddenin diğerinden önce konuşulmasına işaret oyuy- le karar verilebilir.

Görüşülen bir madde birçok mesele veya fıkralardan mürekkep işe ve bunların ayrı ayrı oya konmaları teklif olunmuşsa gereği buna göre yapılır.

BAŞKAN — Madde üzerinde görüşmek üzere Sayın Kargılı, buyurunuz.

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri :

Zan ediyorum ki; değiştirilmesi önerilen 84 ncü madde de, biraz önce oylarınızla de- ğiştirilen ve geniş münakaşalara, üzerinde tar- tışmalara sebeb olan madde gibi, yani «millet- vekilinin söz hakkı sırasının tespit edilmesi, söz almada öncelik tanınması» konusu gibi

hassas bir maddedir. Biraz evvelki maddenin görüşülmesinde öne sürdüğüm bir görüş, Yüce Meclisin birçok sayın üyesi tarafından benimsenmiştir. Bunu ben, bu madde ile birleştirerek, bu madde üzerindeki görüşlerimi bağlamak istiyorum.

Kabul ettiğimiz o madde ile maalesef ve maalesef çok yanlış bir tatbikata başlanmış bulunacaktır. Millete karşı parlâmenterlerin bir kısmı...

BAŞKAN — Sayın Kargılı, madde üzerinde görüşünüz.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

BAŞKAN — Ama, «bağlıyorsunuz» ayrı da, başka madde üzerinde konuşamazsınız ki, Sayın Kargılı; müddetiniz de pek yok efendim.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Sayın Başkan, görüşlerinize saygı duyan bir üye olarak, benim her konuşmamın daha nereye bağlanacağını bilmeden.

BAŞKAN — Ama efendim, yani...

CELÂL KARGILI (Devamla) — Yani ben konuşmamı New - York City'den bir örnek vererek alırım. «Efendim, New - York kelimesinden bahsetmeyin» diyorsunuz.

BAŞKAN — Hayır efendim, hayır.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Yahut ben konuşmamı falan adamın bir kitabından, daha sonuna gelmeden başında da sizin uyarınıza daima muhatabolmuş bir insan olarak diyorum ki, siz müneceim misiniz ki, Sayın Başkan ben daha konuşmamın bu konu ile ilgili olup olmadığını, cümlemin sonunu bağlamadan, «Efendim neden konu dışındasınız», diye hitabediyorsunuz? Her konuda böyle oluyor, zabıtlar böyle Sayın Başkan.

BAŞKAN — Zamanınızın yarısını harcadınız Sayın Kargılı.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Ama işte ben sizin uyarılarınızla son derecede saygılı olduğum için, bu konuşmayı zamanımın yarısını harcama pahasına yapmış oluyorum. Çünkü, bir taraftan İktüzükle fevkalâde engelleniyoruz. Bir taraftan Sayın Başkanın sürekli uyarılarıyla engelleniyoruz. Burada zaten çok kısa bir zamanımız kaldı, görevimizi yapalım, diyoruz. Teşekkür ederim Sayın Başkan. Bu- ra söylüyorum ki, bırakıyorum.

BAŞKAN — Bırakmayın efendim, bırakmayın. Buyurunuz devam ediniz.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Sayın Başkan, madem ki, benim cümlelerimin konu ile daha cümlem bitmeden, ilgisi olmadığına...

BAŞKAN — Bırakıyorsanız, ilgisi olmadığını kabul ediyorsunuz o vakit Sayın Kargılı. Devam ediniz, devam ediniz de şu New - York'tan sonra şu meseleye nasıl geleceksiniz, onu merak ediyorum, ben de öğrenmiş olayım.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Onun için devam edemiyorum. Çünkü buna o kadar çok muhataboldum ki, bırakmaya mecbur kaldım. Ama ben bu kürsüde konuyla saatlerce sizin Başkanlığınızda ve başka başkanlıklarda hiç konu ile ilgisi olmayan meselelerde saatlerce görüşler tartışılmıştır, kimse uyarılmamıştır. Ne ise...

Muhterem arkadaşlar; burada «Genel Kurulda bir maddenin diğerinden önce konuşulmasına işaret oyu ile karar verilir», diyor. Şimdi siz çalışıyorsunuz. Burada tatbikatta göstereyim : Bir mesele getiriyorsunuz. Zabıtlarda var, bunlar inkâr edilemez. Türkiye'nin en büyük sorunları olduğunu zannettiğiniz meseleleri getirmişsiniz. Siz getirdiğiniz zaman hiç önemli bir konu değil. Peki. Zabıtlarıyla söyleyebilirim. Siz getirdikten iki yıl sonra, aynı konu, aynı prosedür içerisinde buraya getirilmiştir, bir parti getirmiştir. Siz getirmediniz diye iki yıl şikâyetlenmiş, daha evvel getirilsin diye konuşmalar var. Getirmişsiniz, görüşülmemiştir. Bir parti getirdi diye, bir öncelik önergesi verilir. Oradan bağırmissınız ve «Teklifim var» demişsiniz. «Hiç olmazsa şu konuda benim önergem de iki yıl evvel verdim, birleştirilsin» dersiniz. Oylama yapılır, birleştirilmemesine karar verilir. Şimdi muhterem arkadaşlar, bu Parlâmentoda çalışmak, meseleleri getirmek bir suç mudur? Ben size tatbikatıyla göstereyim. Aynı konuda senelerce evvel bir konu getiriyorsunuz. Konu komisyonda, yahut burada senelerce bekliyor. Aynı konu, aynı prosedür içerisinde sizden iki yıl sonra getiriliyor ve konu burada öncelikle görüşülüyor.

MEHMET KAZOVA (Tokat) — Ne alâkası var bununla?

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; öncelikle görüşülmesine bir meselenin işaret oyu ile karar verilebilir. Bu hiçbir zaman anormal bir şey değildir. Ama, meselede biraz evvel önerdiğim gibi, parlâmenterlerin tek tek çalışma şevklerini bu gibi işler kırmaktadır. Ne kadar güzel bir kanun teklifi getirirseniz getiriniz. 35 milyon insanı kapsayan ve 35 milyon insanın menfaatine olan, yararlı olan bir mesele getiriyorsunuz...

BAŞKAN — Sayın Kargılı bir dakikanızı rica edeyim. Bu, bir kanun teklifi veya tasarrusının maddelerinin, bir maddenin diğer maddeden önce görüşülüp, görüşülmemesine aittir. Konunun değil efendim.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Aynı şeyi söylüyorum.

BAŞKAN — Aynı şey değil beyefendi.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Sayın Başkanın müteaddit uyarılarına sadakat göstererek, sözlerimi bitiriyorum. Saygılarımla.

BAŞKAN — Başka söz isteyen sayın üye? Yok.

Değişiklik önergelerine geçiyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Anayasa Komisyonunun tanzim ettiği 84 ncü maddenin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

(Saygılarımla.

İstanbul

Mustafa Fevzi Güngör

«Görüşülen bir madde birçok mesele veya fıkralardan mürekkep ise ve bunların ayrı ayrı oya konmaları 15 üye tarafından yazılı olarak teklif olunmuşsa gereği yapılır.»

Sayın Başkanlığa

84 ncü maddenin ikinci fıkrasındaki «teklif olunmuşsa» ibaresinden sonra (veya Başkan tarafından tensibolunursa) ibaresinin eklenmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul

Nuri Eroğan

BAŞKAN — İşlem yapmak üzere tekrar okutuyorum efendim.

(İstanbul Milletvekili Mustafa Fevzi Güngör'ün önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Katılıyorsunuz. Efendim, Sayın Mustafa Fevzi Güngör tarafından verilen önergeye Komisyon katılmıştır. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer önergeye geçiyorum efendim.

(İstanbul Milletvekili Nuri Eroğan'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz?.. Önergeyi oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Başka önerge yok. 84 ncü maddeyi değişik şekliyle oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

97 ncü maddeyi okutuyorum efendim.

Sözlü soruların gündeme alınması.

Madde 97. — Sözlü sorular, Başkanlık yazısının Başbakanlığa sevk tarihinden itibaren yedi gün sonra gündeme alınır.

Başkan, gerekli görürse, bir Bakana ait sözlü sorular ile birden fazla Bakan tarafından cevaplandırılacak sözlü soruları, gündemin altıncı kısmı içerisinde bir araya toplayarak sırayla görüştürebilir.

Bir milletvekilinin birden fazla soru önergesi, başka soru önergeleri varsa aynı birleşimde görüşülemez.

Başbakan veya Bakan soruya gününden önce de cevap verebilir.

Hükümet bir sözlü veya yazılı sorunun cevabını, kamu yararı sebebiyle veya gereken bilgilerin derlenebilmesi için bir ayı geçmemek üzere geciktirebilir. Bu takdirde Meclis Başkanlığına bilgi verilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok. Müzakere bitmiştir, Komisyon dan soru sorabilirsiniz efendim.

ŞİNAİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, bir sorum olacak efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özdenoğlu, sorunuzu sorunuz efendim.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Efendim, «Bir milletvekilinin birden fazla soru önergesi, başka soru önergeleri varsa...» diye devam ediyor. Başka soru önergeleri, o milletvekiline ait başka soru önergeleri mi? Ne demek istiyorlar?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Şimdi bundan murat; aynı milletvekilinin iki soru önergesini aynı birleşimde görüştürmemek suretiyle diğer milletvekillerinin soru önergelerine sıra gelmesini temindir. Yani bu aynı milletvekili kastedilmiştir. Gündemde bir milletvekilinin birden fazla soru önergesi varsa ancak bir tanesi görüşülür, sıra diğer milletvekiline gelir şeklinde..

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — O zaman «başka soru önergeleri» cümlesi tamamiyle haşiv oluyor?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Olabilir. Doğrudur. Arkadaşımızın fikrine iştirak ediyorum, o çıkabilir.

«Bir milletvekilinin birden fazla soru önergesi varsa, aynı birleşimde görüşülemez.» Bu şekilde düzeltilir.

BAŞKAN — Efendim, bir önerge rica ediyim, matbu hata olmasın.

Sayın Özdenoğlu, «sırada başka soru önergesi yoksa» kaydını da ilâve ederseniz...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, onun konmasının gereği olduğu kanaatindeyiz. Yani gündemde bir tek milletvekilinin sadece iki önergesi varsa görüşülebilecek. Ondan başka soru önergeleri varsa aynı şahsın iki önergesi bir birleşimde birleşemeyecek mânasındadır, arkadaşlarımız daha güzel bir ifade bulabilirlerse daha iyi olur.

BAŞKAN — Bu açıklama ile bilmiyorum gaye hâsıl olmadı mı?

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Bu cümle çıkacak zaten, gaye hâsıl oluyor..

BAŞKAN — Şayet gündemde başka soru önergesi yoksa, Sayın Özdenoğlu..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — O zaman görüşmek imkânı var. Maksat o değildir.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — O zaman buraya, başka milletvekilinin soru önergesi varsa demek lâzımdır.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Başka milletvekilinin soru önergesi varsa aynı birleşimde aynı milletvekilinin diğer sorusu görüşülemez..

BAŞKAN — Aslında zaten burada bazı önergeler de var, bir okutalım efendim, belki ihtiyaç kalmayacaktır.

Sayın Özdenoğlu sizin önerge hakkınızı kabul etmiş oluyorum. Önergeleri okutuyorum efendim.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Görüşülmekte olan Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 97 nci maddesini aşağıdaki şekilde değiştirilmesini saygı ile arz ve talep ederim.

Rize

Salih Zeki Köseoğlu

Madde 97. — Fıkra 1. Değiştirilmesi : «Sözlü sorular Başkanlık yazısının Başbakanlığa veya aidolduğu bakanlığa sevk tarihinden»

Sayın Başkanlığa

97 nci maddenin 3 ncü fıkrasının ikinci satırındaki, «Başka soru önergeleri» sözcüklerinin metinden çıkarılmasını saygı ile öneririm.

Ordu

Ferda Güley

Meclis Başkanlığına

97 nci maddenin son fıkrasının aşağıdaki biçimde değiştirilmesini saygı ile öneririm.

İstanbul

Mehmet Ali Aybar

«Hükümet bir sözlü yada yazılı sorunun cevabını kamu yararı sebebi ya da bilgilerin değerlendirilmesi için de olsa herhalde bir ay içinde verir.»

Sayın Başkanlığa

97 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini saygı ile dilerim.

Ordu

Ferda Güley

«Hükümet üyesi kamu yararı sebebiyle soruya isterse gizli oturumda cevap verebilir.»

Sayın Başkanlığa

Teklifin 97 nci maddesinin sonuna son fıkraya olarak aşağıdaki fıkranın eklenmesini öneriyorum.

Saygılarımla.

İçel

Turhan Özgüner

«Soru sahibi, iki cevap gününde hazır bulunmazsa; izin, hastalık veya görev dışında, özü ne olursa olsun, soru düşer. Düşen sözlü soru, aynı yasama yılı içinde ancak yazılı soru olarak tekrarlanabilir.»

BAŞKAN — Evet efendim... Sayın Özdenoğlu, önerge verecek misiniz efendim?

ŞİNASİ ÖZDENÖĞLU (Ankara) — Veriyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Özdenoğlu'nun önergesini okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

97 nci maddenin üçüncü bendindeki «Başka soru önergeleri» deyiminin metinden çıkarılmasını öneririm.

Saygılarımla.

Ankara

Şinasi Özdenoğlu

BAŞKAN — Ferda Güley'in önergeleri ile aynı mı oluyor efendim?

ŞİNASİ ÖZDENÖĞLU (Ankara) — Aynı efendim.

BAŞKAN — Komisyon, başka türlü ifade etmişti de ben o bakımdan mutabakata varırsınız belki diye düşünmüştüm...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Özdenoğlu, bu, tamamen ters manaya geliyor. Şimdi bu maddeden maksat...

BAŞKAN — Efendim, bu müzakere ikiniz arasında olabilir, Başkanlıkla ilgisi yok.

Efendim, başkaca değişiklik önergesi yok, işlem yapmak üzere tekrar okutuyorum.

(Rize Milletvekili Salih Zeki Köseoğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Sayın Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Değişiklik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Ordu Milletvekili Ferda Güley'in ilk önergesi ikinci defa okundu).

BAŞKAN — Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkanım Sayın Özdenoğlu'nun önergesi de aynı mahiyettedir, beraber işlem yapılsa?

BAŞKAN — Peki efendim Sayın Özdenoğlu'nun önergesi ile birlikte işleme koyacağız onu da okutuyorum.

(Ankara Milletvekili Şinasi Özdenoğlu'nun önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon bu önergelere katılmamaktadır. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Ordu Milletvekili Ferda Güley'in fıkra eklenmesine ait ikinci önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılıyoruz Sayın Başkan, esasen tüzük hükmü de buna âmirdir, maddeye sarahat getiriyor.

BAŞKAN — Komisyonca katılınan Sayın Ferda Güley'in önergesini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Aybar'ın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, değişik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(İçel Milletvekili Turhan Özgüner'in önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Özgüner'in önergesine komisyon katılmıştır. Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Özgüner şu anda bir önerge daha göndermiş bulunuyorsunuz.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Redakte mahiyetindedir Sayın Başkan.

BAŞKAN — Genel Kurul kararı muvacehesinde mümkün değil işleme koymuyorum.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, 109 ncu madde gereğince arkadaşlarımızın «bir milletvekilinin birden fazla önergesi varsa ve başka milletvekillerinin de başka soru önergesi gündemde ise aynı Birleşimde görüşülemez şeklinde» tertip hatası olarak düzeltiyoruz. İkinci fıkrayı Sayın Başkan.

BAŞKAN — Şimdi Sayın Komisyon üç tane önerge kabul edildi, bunu bir redaksiyon için alın bu Birleşimde, ben diğer maddeye geçiyim efendim.

Muhterem arkadaşlarım bu maddenin oylamasını redaksiyonu takiben yapmak üzere 100 ncü maddeyi okutuyorum.

Genel görüşmenin açılması.

Madde 100. — Genel görüşme açılması, Hükümet, siyasi parti grupları veya en az on milletvekili tarafından Başkanlıktan bir önergeyle istenebilir. Bu istem derhal gelen kâğıtlar listesine alınır, Genel Kurula ve Hükümete duyurulur.

Verilen önergenin metni besyüz kelimeden fazla ise istek sahipleri besyüz kelimeyi geçmemek üzere önergenin özetini eklemek zorundadırlar. Genel Kurulda bu özet okunur.

Genel görüşme açılıp açılmamasına Genel Kurul karar verir. Genel Kurulda bu konudaki görüşmede Hükümet, siyasi parti grupları ve istemde bulunan milletvekillerinden birinci imza sahibi veya onun göstereceği bir diğer imza sahibi konuşabilir. Genel Kurul genel görüşme açılıp açılmamasına işaretle oylama suretiyle karar verir.

BAŞKAN — Söz isteyen sayın üye? Buyurunuz Sayın Kargılı.

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, bu madde değişikliği üzerinde temel görüşlerimi kısa zamanda ortaya koymadan önce bu madde değişikliğinin dünyada hiçbir siyasi faaliyet olarak hiçbir Parlamentosunda tezahür etmemiş ve etmeyecek şekilde bir siyasi hataya sebeb olduğunu teknik yönden ortaya koymak istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım, değiştirilen 100 ncü madde ile genel görüşme verme hakkı bundan önce her parlamenterin hakkı iken bu hak şimdi 10 üyenin imzasına muhtevi bir önerge ya da bir parti grubunun yetkisine verilmektedir. Hatırlımızda olacağı üzere bundan bir süre önce gensoru verme yetkisi de aynı şekilde her parlamenterin hakkı ve yetkisi içerisinde bulunurken bu hak ve yetki o zamanlar yapılan bir Anayasa değişikliği ile tek milletvekilinin elinden alınmış parti gruplarına ya da 10 kişilik parlamenterin birlikte hareketine bağlanmıştır. Şimdi siz Anayasanın bir denetim hakkını parlâmentere verilen bir denetim hakkını tek milletvekilinden alıp 10 kişiye ya da parti gruplarına evrirken bunu bundan bir süre önce bir Anayasa değişikliği ile tezahür ettiriyorsunuz ve sonuçlandırıyorunuz. Anayasanın aynı denetim unsurları içine giren 88 ncü maddesi içerisinde giren yine parlâmentelere verilen bir hakkı ortadan kaldırırken bu defa İçtüzük değişikliği ile bunu gerçekleştirmek istiyorsunuz. Şimdi düşününüz arkadaşlar Anayasanın 88 ncü maddesini okuyorum : «Soru, genel görüşme, Meclis araştırması, Meclis soruşturması her iki Meclisin yetkilerindendir.» Soru, genel görüşme nedir? Anayasanın 88 ncü maddesi. Bu demek ki, her parlâmenterin hakkıdır, Anayasada söyleyeceğiz. Bunu siz her parlâmenterin hakkından alıp 10 kişiye götürürken İçtüzük değişikliği ile yapıyorsunuz. Oysa Anayasanın 89 ncü maddesini okuyorum ve bundan evvelki 89 ncü maddeyi hatırlarsınız. «Gensoru yetkisi yalnız Millet Meclisindedir. Gensoru önergesi bir siyasi parti grubu adına veya en az 10 milletvekilinin imzası ile verilir.» Ben Genel Kurulun büyük bir hata içerisinde girmesini önlemek için aklımın yettiğince bir teknik meseleyi ortaya koyuyorum. Düşününüz şimdi gensoru yetkisini bir kişiden 10 kişiye ya da parti gruplarının eline verirken Anayasa değişikliği ile tezahür ettirmişsiniz ve Anayasa değişikliğine bu ibareyi koymuşsunuz. Üste aynen madde 88; «Soru, genel görüşme, Meclis soruşturması» yani hepinizin hakkı olan teker teker yaptığınız tatbikatta hak. Ne diyor? «Her iki Meclisin yetkilerindendir.»

Şimdi muhterem arkadaşlarım, ben Genel Kurul, Yüce Komisyonu biraz sonra araştırma da çünkü aynı prosedüre tabi olacak, araştırma da bir sonraki maddede böyle bu şekilde değiştirili-

yor. Genel Kurulu ve Komisyonu bu derece bir hatalı tatbikata sevk edebilecek olan açık bir hüküm. Nedir, neden nedir? Temel espriye inmiyorum, bir milletvekilinin elinden bu hakkı alacaksınız. Yazılı soruyu en katı şekilde sınırlayacaksınız. Buradan söz söyleme hakkını, en katı şekilde gruplara verip, 450 kişiden 2 kişiye Milli Piyango gibi, hak vereceksiniz. Arkasından gensoru isteme hakkını yine elinden alacaksınız. Bu madde ile genel görüşmeyi elinden alacaksınız. Bir sonraki maddeyle Meclis Araştırmasını elinden alacaksınız. Demokrasi, demokrasi diye bağırılan bir ortamda ve herkesin bir demokrasi kahramanı kesildiği bir zamanda ben, Parlâmento içinde parlamentoların millî iradeyi tek başına yansıtmasına engel olacak böylesine katı tedbirlerin karşısında olduğumu saatlerce konuşarak, dünya parlâmentolarından saatlerce örnekler vererek, ne kadar yanlış bir tatbikata başlanıldığını ve bu tatbikatin ilerde ne kadar büyük siyasî sakıncalar doğurabileceğini, hattâ buna oy veren çok sayıda insanın ve parti gruplarının, bundan önceki tatbikatlarda görüldüğü gibi, bir süre sonra böylesine bir müeyyide ile kendileri de karşılaştıkları zaman, o eski zamanda verdikleri, bugünkü verecekleri oyları unutup, bunun ne derece şiddetli hürriyet mücadelesi şeklinde bu Parlâmentonun içinde yapılabileceğini, ileriki günlerde, gözümün önüne getirerek düşünüyor ve bu maddenin ne kadar hassas ve ne kadar önemli, teknik ve temel espri yönünden ne kadar büyük...

BAŞKAN — Süreniz doldu Sayın Kargılı, tamamlayınız lütfen.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ne kadar büyük, yanlış uygulamalara yol açacağını belirtmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bunun bu maddelerin değiştirilmesinde ister inkâr edin, ister reddedin zabıtlardadır, hedef olarak şahsım alınmaktadır ve şahsımın çalışmaları alınır görünmektedir. Bana, Sayın Komisyon Sözcüsü, neden bu maddelerin değiştirildiğini izah edebilirse; eğer beni inandırıcı şekilde başka misaller gösterebilirse, ben oradan sayın Komisyon sözcüsünün bu değiştirilere neden teşkil eden önerilerini ve delillerini saygı ile alkışlayacağımı belirtirim. Yüce Meclise saygılar sunarım. Ama, bir insanın çalış-

maları hedef alınarak bu Parlâmento, dünya siyasî tarihinde ve Parlâmento çalışmaları içerisinde görülmeyecek sakat uygulamalara ve sakat sonuçlara varılmaya kendisini alet etmemelidir.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Türkay, buyurunuz.

HASAN TÜRKAY (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; görüşülmekte olan 103 ncü madde genel görüşmeyle ilgilidir. Eski maddeye göre bir milletvekili arkadaşınız tarafından verilen genel görüşme talebi okunuyor ve gündemde yerini alıyor idi. Bu getirilen yeniliğe göre, artık, bundan böyle gruplara bir hak tanınıyor ve 10 milletvekili bir araya gelmek suretiyle bir genel görüşme verdikleri zaman, bu maddeye göre, okunacak, ama getirilen bir ileri hükmüle de, arkadaşımızın gözünden kaçmış oluyor bu, âzamî bir hafta içerisinde bu genel görüşme Parlâmentoda mutlaka görüşülecek, Umumi Heyette.

Ben de dünyanın hiçbir parlâmentosunda bir milletvekilinin 5 tane, 10 tane ve sayfalarca genel görüşme talebinde bulunduğunu tetkik ediyorum, tetkik ettim görmedim; böyle bir Parlâmentoda böyle bir parlâmentere, bir milletvekili ne rastlamadım. Ama, aşağı - yukarı 8 seneden beri buradayım, bu Parlâmentonun içinde bir milletvekili arkadaşımız 5 tane, 10 tane ve yüzlerce sayfadan ibaret genel görüşme talebinde bulunabilirdi. Bunlar burada okunur, ama devre bitiyor, hiçbir zaman bu genel görüşmelere sıra gelmiyor.

Şimdi, bu hüküm, bu şekilde verilen bir genel görüşme talebinin azamî bir hafta içinde mutlaka bu Parlâmentoda görüşülmesini temin ediyor ki, bu ileri bir hükümdür. Onun için eskisine nazaran bir kısıtlama getirmiyor; bilâkis, verilecek olan genel görüşmelerin daha ciddi, daha olumlu, daha tutarlı olmalarını sağlayacak bir hükümdür. Hiçbir zaman da gündemin sayfalarında kalmayacaktır. Devremiz bitiyor verilen genel görüşmelere hâlâ sıra gelecek, ama hiç olmazsa bu hükümle, bir hafta içerisinde bu genel görüşmeye imkân tanınıyor. O bakımdan yerinde bir hükümdür ve hiçbir zaman diğer arkadaşlarımızın söylediği gibi, bu Parlâmento, bir kişinin söz hakkını, genel görüşme hakkını elden alacak kadar küçük hesaplar içine girecek bir Parlâmento değildir, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Akova.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Komisyon adına bir açıklama yapayım müsaade ederseniz?

BAŞKAN — Çağırılmış bulundum efendim; Sayın Akavo'dan sonra söz vereyim efendim.

ENVER AKOVA (Sivas) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; 1969 seçimlerinden sonra, zamanımıza kadar, Yüce Meclisimizde gerek gensoru ve gerekse genel görüşme hakkında yapılan istemler, istekler hepimizin malûmudur. Bu vesile ile İktüzüğün değiştirilmesiyle ilgili, müzakeresini yaptığımız yeni İktüzüğün yürürlüğü, tahmin ediyorum bizden sonraki parlamento için olacaktır; bizden sonra seçim yapılacak ve gelecek Yüce Meclis üyelerine ait olacağı için, sayın arkadaşımızın neden bu kadar endişe ettiğini ve İktüzük değişikliğinin kendisine inhisar ettirildiği iddiasını bir türlü anlıyamadım. Birincisi bu.

İkincisi, çok değerli arkadaşlarım, demokrasinin tenkil edilmesi bir şahsın konuşup konuşmamasıyla ifade edilemez. Bu madde de 3 unsur kabul edilmiştir. Birincisi, icra organı olarak Hükümet genel görüşmeyi isteyebilir; hüküm var. İkincisi, Yüce Mecliste grupları olan partiler isteyebiliyor, gruplar isteyebiliyor ve genel görüşme neyi gerektiriyorsa metnini, yazısını, isteğini Yüce Meclise veriyor ve Genel Kurulda görüşülüyor. Üçüncüsü, şu anda yaşadığımız gibi, gördüğümüz gibi, bağımsızlar çoğunlukta olabilirler; 30 kişi, 20 kişi, 40 kişi. Bağımsız olan arkadaşlarımız da böyle bir istekte bulunurlarsa, 10 kişi bir araya gelmek suretiyle genel görüşmeyi isteyebilirler.

Bu durumlar karşısında Yüce Meclisin çalışabilmesi, memleket ve millet menfaatine olan, yararlı olan kanunları çıkarabilmesi için fazla söz, kelime ve cümlelere yer verilmemek şartıyla getirilen madde, kanaatimce yerindedir ve çıkarılması gerekir.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Özgüner.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; genel görüşme açılmasını kısıtlıyor gibi görünen bu madde aslında, genel görüşmeyi biraz evvel konuşan arkadaşımıza yeni ilaveler yapmakla yetineceğim - kısıtlamıyor, daha büyük bir imkân getiriyor, bu kanıdayız.

Arkadaşlar ne var? Üzerinde münakaşa edilen cihet şu; neden bir milletvekili bu olanağa sahip iken bunu 10'a çıkardınız? Bir genel görüşme haklılık ağırlığına 10 milletvekilini değil, etrafında 100 milletvekilini birden bulur. Bir genel görüşme önergesi, önerge sahibi bir kişiden gayri başka imza bulamıyor ise, esasen Yüce Kurulda da iltifat görmeyecek demektir.

Arkadaşlarım, «Dünyanın neresinde görülmüş bu» diyor bir sayın arkadaşım. Dünyanın birçok yerinden misaller alarak Yüce Meclise niyabeten komisyonda görev yaptık ve o misallerden esinlenerek bu maddeyi tedvin etmeye çalışıyoruz.

Şimdi Yüce Kurulda 10 tane imzayı daha başlangıçta bulamayan bir genel görüşme önergesi, Yüce Kurulda zaten müzakeresi gereksiz bir önerge'dir. Haklılığı ağırlığına o önerge elden ele dolatırılarak haklı ise yüzlerce imzayı yanında bulabilir. Arkadaşlarım, bu sebeple madenin bu gerekçeyle reddinin karşısına çıkmak gereksizdir.

Neden üzerinde sık sık duruyoruz, partilere bu imkân veriliyor?

Arkadaşlarım, Türkiye partilere dayalı bir siyasi rejim içerisinde. Partiler demokrasisi diyoruz. Demokratik parlâmenter rejimden yana mıyız? Yanayız; ama lâfta olmaz bu. Demokratik parlâmenter rejimde şüphesiz parlâmento içerisinde partiler rahat çalışacaktır. Partilerin çalışmasını engelleyen bir rejimden yana olmayız arkadaşlarım.

İstismar edilir mi genel görüşme önergele ri?.. Bu dönemde olmamıştır da bundan sonra olur, bu dönemde olmamıştır da bundan evvel olmuştur. Genel görüşme önergesi iddiasıyla şu Yüce Parlâmento dün değil, bugün değilse, yarın sebepsiz işgal edilebilir. Önerge haklı ise 10 imzayı bulmak değil, yüzlerce imzayı bulmak kolaydır. Bu, endişeyi mucip bir hal değildir. Ancak arkadaşımın dediği gibi, çok kısa süre içerisinde görüşme imkânını getiren bir madde.

Buna iltifat buyurulması her halde yararlı olacaktır. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Efendim, bu maddenin müzakeresinin bitimine kadar müzakerelerin devamını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın Kargılı.

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Benden sonra söz alan arkadaşlarımın her halde dikkatinden kaçtı. Çünkü birinci konuşmamda üzerinde hassasiyetle durduğum ve temel espri ve tatbikat olarak Anayasaya tamamen aykırı bir uygulama önünüze sürülmüş bulunuyor. Madem ki bu husus bir içtüzük değişikliği ile getirilecekti de Genel Kurul neden daha önce genel görüşme önergesi verme hakkını bir milletvekilinden alıp 10 milletvekiline veya siyasi parti gruplarına vermeyi Anayasa değişikliği ile tezahür ettirdi?

Bu husus üzerinde kimse bir fikir serdetmedi. Ben bu yönden büyük bir yanlışlığın içinde olduğunuzu belirtmek istiyorum. Eğer böyle bir uygulama tezahür ederse çok büyük bir yanlışlık olur; bunu ortaya koyuyorum.

İkinci husus; Anayasanın temel esprisine aykırıdır. Çünkü bir parlâmenterin söz hakkı önemlidir, demokratik rejimde parlâmenterin faaliyeti önemlidir, grupların değil. Anayasa, içtiğimiz and... Demokrasilerde parlâmenterin millî hizmetteki görüşlerinin kısıtlanmaması mühimdir. Millî irade diye bağırıyoruz, demokrasi diye bağırıyoruz, herkes konuşsun diyoruz. Hatırlarsınız; Başkanvekillerinin şu veya bu şekilde oylamaya katılacağı konusu burada saatlerce tartışmalara sebep oldu. Burada Başkanvekillerinin oylamaya katılmamasının demokrasiyi tehdit edeceği söylendi. Millî irade diyoruz; ama burada bir parlâmenter olarak tek başımıza faaliyet yapma olanağımızı elimizden alıyorsunuz. Millî irade bu hale getirilemez.

Değerli arkadaşlarım, burada bir sayın arkadaşım şöyle dedi : «Efendim, genel görüşme önergesi eğer hakkı ise bir kişi tarafından hazırlanmış olsa bile yüzlerce imza bulur».

Muhterem arkadaşlarım, kanun tatbikatçıları teknik olarak bilirler; bir kanun teklifine 150 - 200 kişi imza kor; ama tatbikatta falan ve 200 arkadaşı denir. Niye diğerlerinin isimlerini yazmaz? Ben bunun tamamen karşısındayım. Ben gece - gündüz hazırlanacağım bir arkadaşım o kanun teklifine imza atacak ve aynı hakka sahip olacak. Ben buna karşıyım. Ben karşı olduğum gibi, uygulama da buna karşı.

Getirdiğim meselelerin, sonra başkaları tarafından getirilip Genel Kurulca nasıl tasvip gör-

düğüne dair 30 - 40 tane misâl verebilirim. Madem ki meseleler bir tek parlâmenter tarafından getirilse bile yüzlerce taraftar bulabilirmiş buna dair size bir misâl vermek istiyorum. Dün Resmî Gazetede yayınlanan, işçilerin erlikte geçen sürelerinin sigortalı sayılmasına dair kanun teklifi tarafımdan 1970 yılında Meclise verilmişti. Çalışma Komisyonuna gitmiş, Maliye Komisyonuna gitmiş, her iki komisyonda da reddedilmiş, sonradan bir geçici komisyon kurulmuş, geçici komisyonda, Çalışma ve Maliye Komisyonlarında benim teklifime ret oyu veren sayın parlâmenterler de üye idi ve bu sayın parlâmenterler 2,5 yıl sonra bu konuda getirilen bir kanun teklifine olumlu oy vermişler ve bildiğiniz gibi, benim kanun teklifim komisyonda birleştirilmesi gerekirken birleştirilmemiş halen Plân Komisyonunda bekliyor, diğer teklif kanunlaşmış. İşte size bütün delilleriyle bir misâl.

Arkadaşlarım, bir üye tarafından bu Yüce Parlâmentoya bir kanun teklifi veriliyor, bu teklif iki komisyonda reddediliyor, o teklifi veren üyeden 2,5 yıl sonra buraya aynı konuda bir teklif getiriliyor, bir geçici komisyon kuruluyor oysa benim teklifim komisyonlarda bekliyor...

BAŞKAN — Süreniz doldu efendim. Lütfen tamamlayınız.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Ben bu konuda saatlerce konuşmak isterim. Sayın Başkanın uyarısına teşekkür ederim. Burada bana karşı iddia edilen hiçbir şeyin tutarlı olmayacağını delilleriyle ortaya koyarım. Bu değişiklik maddesinin Komisyon tarafından geri alınmasında sayısız yararlar olabileceğini önererek Yüce Meclise saygılar sunarım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, madde üzerindeki değişiklik önergelerine geçiyoruz.

SİNAST ÖZDENOĞLU (Ankara) — Söz istemiştin Sayın Başkan?

BAŞKAN — Affedersiniz Sayın Özdenoğlu, buyurunuz. Kaydetmemişim.

SİNAST ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Gönül arzu ederdi ki, bu kadar önemli maddelerin görüşüldüğü sırada Meclisin hiç olmazsa yarısı burada bulunsaydı. Son derece önemli maddeleri büyük bir ilgisizlik içinde takip edi-

yoruz. Bundan üzüntü duymamak imkânı yoktur.

Değerli arkadaşlarım, aslında 100 ncü maddede ile getirilmekte olan genel görüşmenin, 10 milletvekilinin önerisiyle ve siyasî parti grupları tarafından getirilmesi görüşüne şahsen karşıyım. Neden karşıyım? Çünkü milletvekilinin hareket kabiliyeti, insiyatifi azaltılmış oluyor.

Bir hedefte zannediyorum birleşemiyoruz. Muhtelif yönlerde de duygusallık içerisine giriyoruz. Ya hep ben diyoruz ve diğer hiçbir milletvekiline hayat hakkı, başarı hakkı tanımıyoruz ya da milletvekilini gerçekten siyasî parti gruplarının hâkimiyeti altında güçsüz hale getiriyoruz. İkisine de hakkımız yok.

Hayatımda bir şeye bütün gönlümle inanmışımdır : Millet iradesine dayanıp gelmiş olan, (seçim sistemini eleştirebiliriz. Seçim sistemini gerçekten millet iradesine yüzde yüz mutabık hale getirmemiz elbette şarttır; ama bugünkü seçim sistemi esasına göre millî iradeyi, milleti temsil ettiğimize göre, şüphesiz) milletvekilini de en güçlü bir varlık olarak, bir ağırlık olarak kabul etmeye mecburuz.

Öyle ise, hiçbir kuvvet, hiçbir hüküm burada milletvekilinin kendi iradesiyle, serbest iradesiyle bir başka mebusun iradesiyle irtibat kurmaksızın genel görüşme isteminde bulunmasında engelliyememelidir.

Binaenaleyh, prensipte kesinlikle milletvekilinin iradesine iştiraki sağlayacak, iştiraki zorunlu kılacak her hükmün karşısındayım.

İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi Türk tarihinde büyük başarılar kazanmış, kendi iradesiyle, gücüyle koskoca bir millî Kurtuluş Savaşını kazanmış bir Meclistir. Neden? Milletvekili tam serbest iradesiyle hareket eden bir Meclisin içinde bulunuyor idi. Neden? Bir mebus - o zamanın tabiriyle - düşündüğünü açıkça, tam bir fikir özgürlüğü içerisinde konuşabilen insandı. O itibarla da büyük itibarı vardı, Türk tarihinde gelmiş geçmiş belki bütün dönemlerin üstünde bir itibar sağlamış bir Meclistir.

Değerli milletvekilleri, bunu söylemekteki maksadım şudur; milletvekilini kişiliği ile, fikirleriyle, iradesiyle hiçbir güce bağlamaya hakkımız yoktur, hiçbir suretle onun iradesi üzerine ipotek koymak hakkımız yoktur.

Öyle ise, 10 mebusun imzasıyla verilsin, gruba maledilsin görüşünü ben de paylaşıyorum.

Yalnız, maddede olumlu bir hüküm vardır, onu da işaret etmek benim viedan borcumdur.

Değerli arkadaşlarım, 100 ncü maddenin 2 nci bendiyle getirilmiş olan bir hüküm Türkiye'nin gerçeğine, Millet Meclisimizin daha verimli şekilde çalışmasını sağlayacak olan bir hükmüdür. Bunu olumlu şekilde değerlendirdiğimi arz etmek isterim.

2 nci bende göre, verilen bir genel görüşme önergesinin metni 500 kelimedenden fazla ise, bunun bir özetini önerge sahibi eklemek zorundadır ve Genel Kurulda bu özet okunacak. Bu çok yerindedir arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın Özdenoğlu, süreniz doldu efendim.

ŞİNASİ ÖZDENÖĞLU (Devamla) — Şimdi bağlıyorum Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlarım, bu Meclislerde lüzumlu lüzumsuz engellemeleri görmüş, yaşamışızdır. Gerçekten milletin bir konunun Meclislerden hızla çıkarılmasını beklediği zamanlarda çok lüzumsuz ve çok kasıtlı birtakım engellemelerin Millet Meclisinin çalışmasını engellediğini görmüşüzdür, bu bir gerçektir.

Değerli arkadaşlarım, buna hakkımız yoktur. Bir yandan fakir, fukara milletin 1 kuruşu üzerinde hassasiyetle dururuz, öte yandan Millet Meclisinin 1, 2 milyon liraya malolan celselerini hava ile ve neticesiz birtakım kavgalarla, engellemelerle geçiririz, buna hakkımız yoktur.

2 nci bent, milletin Millet Meclisinden iş beklediği verimli şekilde çalışmasını sağlama yolunda atılmış ciddî ve isabetli bir adımdır. Bu itibarla da maddenin bu şekliyle, şu hükmüyle olumlu olduğunu bir kez daha işaret eder, arz ettiğim gibi ilk bentteki temel görüşe aykırı düşündüğümü, fakat, 2 nci bentle getirilmiş olan olumlu hükme de katıldığımı arz eder, Yüce Meclisi saygı ile selâmlarım.

BAŞKAN — Madde üzerinde Sayın Kazova, buyurun.

MEHMET KAZOVA (Tokat) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

100 ncü maddede gensoru, Meclis araştırması hakkında arkadaşların arz ettiği gibi, gruplar namına veyahutta gruplar haricinde 10 kişinin imzasıyla bir önerge verilir deniliyor.

Arkadaşım, 10 kişinin imzası ile gensoru önergesinin verilmesini bir inhisar zihniyeti gi-

bi belirtmek istedi, yani Meclisin şahsa hürmeti yok şeklinde veya bir seçimle gelen bir arkadaşta burada söz hakkı vermemek, tanımamak mânasına getirdi. Arkadaşım haklı. Bu Mecliste bir kaç tane bağımsız milletvekili olsa haklıdır, ama bu Mecliste bugün en aşağı 40'dan daha fazla bağımsız milletvekili arkadaşlarımız vardır. Bu arkadaşlar bir araya gelir ve istedikleri konuda bir gensoru önergesi hazırlayıp 10 imza ile Başkanlığa verip, arzularını fikirlerini burada tebarüz ettirebilirler.

Bir kişi, ille istediğim şekilde, istediğim konuyu gensoru önergesiyle getireceğim derse, işte o şahıs burada 450 milletvekiline tahakküm vaziyeti göstermiş olur.

Arkadaşlar, görüyoruz, bugün sözlü soru mevzuunda zannedersen Başkanlığa verilen 50 tane soru önergesinden 45 - 48 tanesi bir şahsa mahsus. Öyle oluyor ki, aklına geleni gensoru olarak veriyor, sözlü soru olarak hattâ rüyasında gördüğünü bile buraya sözlü soru olarak getiriyor. Bu şekilde bu Meclis çalışmaz, böylelikle engelleme yapılmış olur. Eğer bu Meclisi çalıştıracaksak, bu milletin fakir halkın der-

dine derman olacaksak bu çatı altında, işte o bir şahıs kadar mutlaka bir parti grubu da ondan daha iyi görüşebilir ve ondan daha iyi görüşü vardır.

Bir milletvekili tarafından hazırlanan önerge hakikaten haklı olarak hazırlanmışsa 10 kişi de bulur, 20 kişi de bulur, daha fazla da bulabilir.

Bu madde çok yerindedir ve Komisyon bu maddeyi iyi düzenlemiştir. Maddenin aynen kabulünü hassaten rica eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, madde üzerinde başkaca söz isteyen sayın üye yoktur. Bundan sonra önergeler üzerindeki işlemlere geçmemiz gerekiyor, ancak önerge sahiplerinden bazı arkadaşlarımız şu anda burada hazır bulunmamaktadırlar. Müsaade ederseniz giyaplarında aldığımız uzatma kararı ile bunlar üzerinde işlem yapmamayı düşünüyorum.

Bu sebeple redaksiyonu yapılan 97 nci maddenin oylamasını da aynı mülâhazalarla erteleyerek, 13 Şubat 1973 Salı günü saat 15,00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum efendim.

Kapanma saati : 19,50